ԵՐԵՍՈՒՆԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը և 7 ամսվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція „Мшакъ“ Сергіевская ул., № 5. Tiflis, Rédaction „Mschak“
Խմբագրատան տելեֆոն № 253.

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Ցայտարարութիւն ընդունվում է ամենելքում
Ցայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 20 կոպէկ.
Տպարանի տելեֆոն № 67.

ՄՇԱԿ
(39-ՐԴ ՏԱՐԻ)
Հասցէն՝ ТИФЛИСЪ, Редакція „МШАКЪ“.
TIFLIS, Rédaction du journal „MSHAK“.
Ցայտարարութիւնների համար պէտի վճարել. I երեսի վրա իւրաքանչիւր տողատեղին (պետիտ)—20 կոպ., IV երեսի վրա—10 կոպ.
Կովկասից դուրս գտնվող անձերի և հիմնարկութիւնների յայտարարութիւնները բացառապէս ընդունվում են՝ Մոսկվայում—Центральная Контора Объявленій Торговъ. Дома Л. и Э. Метцль и К-о, Мясницкая, д. Сытова, և նրա բաժանմունքներում—Պետերբուրգում Морская, 11, Վարշավայում Маршальковская, 130, Վիլնոյում Большая, 38, Պարիզում 8 Площадь Биржи.
ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՄ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՉԻ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

ԱՅՍՕՐ, չորեքշաբթի, նոյեմբերի 9-ին
ԹԻՖԼԻՍԻ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆԻ ԴԱՀԼԻՃՈՒՄ
ՑՈՒՑԻՍ
„ՄԵՂՈՒ“
ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՏԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
Արմէնեան ամուսինները մասնակցութեամբ գերասանների և սիրողների կը ներկայացնեն
ՅԻՄԱՐԸ
Կոմ. 4 գործ. հեղ. Ֆուլդի, Թարգմ. Տ. Յովհաննիսեանի։
Անտրակտներում կը նուագէ զինւորական երաժշտական խումբը և կը լինի բուֆէտ, պոտ-շվօ և վիճակախաղ։
Սկիզբն է ճիշդ ժամը 8-ին։
(առ.) 1071. 1—1

Ջութակահար
Գ. ՎՐՈՅՐ
(Բրիւսսէլից)
Տալիս է դասեր ջութակի վրա։
Պայմանների մասին տեղեկանալ իրանից՝ Գ. Վրոյրից, հետեւեալ հասցէով. Լերմոնտովսկայա, 26, բնակարան Տէր-Յակոբեանի։
(չ.ու.կ.) առ. 1069. 3—1

Բեռլինի համալսարանի
ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Գ. Գ. ՄԵՀՐԱԲԵԱՆՑ
Ներքին հիւանդութիւններ՝ առանձնապէս կրծքի, ԹՈՔԱՒՍՏԻ և սրտի։
Սրսկումներ նաև տուբերկուլինով։
Ընդունելութիւնը ամեն օր՝ առաւօտեան ժամը 9—11-ը և երեկոյեան ժամը 5—7-ը։
Католическая ул. д. № 10. Տելեֆոն № 792.
(ա.օ.) առ. 989. 100—24

ԹԻՖԼԻՍ—ԷՍՍԵՆՏՈՒԿԻ (ամառը)
ԲԺԻՇԿ Ա. Մ. ՄԿՐՏՉԵԱՆՑ (որդի)
Նախկին ասիստենտ Մ. Կ. Հ. կլինիկ. կլին. հիւանդ.։
Բժշկում. Ֆիզիքական և օպերատիվ միջոցներ։
Ամեն օր՝ երեկ. ժամը 5—6-ը (բացի կիրակի օրերից)։
Երկուշաբթի, չորեքշաբթի և ուրբաթ օրերը առաւ. ժ. 11—12-ը (վաղօրօք պիտի գրվել)։
Բէբուտովսկայա, 58. Տելեֆոն № 230.
(օ.մ.) առ. 1061. 10—2

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Քաղաքական աշխարհը դեռ չէ լուծել իր սուր և կնճռոտ խնդիրները, բայց աշխատում է նոր կրգումնքներ առաջ չը բերել և եղած դէպքերին տալ տեղական մասնաւոր նշանակութիւն։

Թիւրք-իտալական պատերազմը շարունակվում է, չը տալով պատերազմական դէպքեր և այդ դէպքերի առատ նկարագրութիւններ։ Պատերազմը մասնաւորվել է Տրիպոլիսի ծովափի մօտ և աւելի մեծ ընդարձակութիւն չէ ստանում։

Այն երկիւղը, որ կար վերջին շաբաթվայ ընթացքում, թէ իտալական նաւերը դիտաւորութիւն ունեն սկսել պատերազմական գործողութիւններ Եգէյեան ծովում, դուրս եկաւ առ այժմ անհիմն և յամենայն դէպս վաղաժամ։ Իտալիան զգուշանում է մի այդպիսի քայլից, լաւ գիտենալով, որ այն ժամանակ եւրօպական միւս պետութիւնները կը միջամտեն գործին և առաջ կը գան բարդութիւններ և այնպիսի հանգոյցներ, որոնց լուծումը կարող է ունենալ ճակատագրական անպատասխանելի հետեւանքներ։

Վերջին օրերս հանդէս եկան անհամաձայնութիւններ Պարսկաստանի վերաբերութեամբ և Հեռագրական Գործակալութիւնը յայտնեց, որ Ռուսաստանը որոշել է իր շահերը պաշտպանել սեփական միջոցներով։ Թուցէ պարսից կառավարութիւնը փոխի իր դիրքը և բաւարարութիւն տայ ռուսական պահանջներին, բայց առ այժմ մենք չենք տեսնում պատրաստականութիւն ընդ առաջ գնալու ռուսական առաջարկութիւններին։

Նոյեմբերի 1-ից մինչեւ տարվայ վերջը 2 րուբլի:

Հասցէն փոխելու համար պէտք է ուղարկել նաեւ հին հասցէն եւ 40 կ. նամականիշ: ՀԻՆ ՀԱՍՑԷՆ եւ 40 կ. չուղարկողների խնդիրները՝ հասցէն փոխելու վերաբերմամբ՝ ԿԸ ԹՈՂՆՎԵՆ ԱՆՀԵՏԵՒԱՆՔ։

Մեծ վտանգ էր սպասվում չինական յուզմունքներից եւրօպական շահերի համար. բայց մինչև այժմ նրանք կրել են և կրում են ներքին ընդհարումների, յեղափոխական գործողութիւնների բնաւորութիւն։

Բայց եւրօպական քաղաքագիտական աշխարհը ուշի-ուշով հետեւում է կատարվող եղելութիւններին և կարող է ներգործական միջամտութեան դիմել, եթէ տեսնէ իր շահերը վտանգված։

Քաղաքական աշխարհի միւս խնդիրները, ինչպէս են՝ ֆրանս-գերմանական, պորտուգալական, սպանական թիւրիմացութիւնները կորցրին իրանց սուր բնաւորութիւնը և մնում են սովորական շաւիղների մէջ։

Անշուշտ, ներկայումս տեղի ունեցող պատասխանատու գործերը, ինչպէս թիւրք-իտալականը, կապված յունական, բալկանեան հարցերի հետ, կամ չինականը և պարսկականը կապված պետութիւնների շահերի հետ, յանկարծ կարող են բարդութիւնների առիթ դառնալ, բայց ներկայումս քաղաքական աշխարհը ամեն կերպ աշխատում է կարելին չափ սահմանափակել ընդհարումների շրջանները և դրանով առաջն առնել եւրօպական խոշոր և կործանարար պատերազմի։

Ս. Քալանթար

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)
7 նոյեմբերի

Պետերբուրգ.—Լոմօնոսովի ծննդեան 200-ամեակի նախօրեակին Ալէքսանդր Նեւսկիի անուան եկեղեցում կատարվեց պատարագ ու հոգեհանգիստ Մեծ Իշխան Կոնստանտին Կոնստանտինովիչի և գիտութեանց ճեմարանի ներկայացուցիչների ներկայութեամբ։

Ազնուականների ժողովարանում հաւաքված գրական ֆոնդի կազմած երեկոյթ ի յիշատակ Տօլստոյի։ Ճառեր արտասանեցին Բատիւշկովը, Պետական Խորհրդի անդամ Սաբլուկովիչը, ակադեմիկոս Բեկլինը կարդաց ռեֆերատ Տօլստոյի արձանի նախագծերի մասին։ Կայսերական թատրոնների արտիստները, նաև գրականագէտներ Բաբանցեւիչ, Չիրիկով, Տիխոնով և այլք կարդացին կտորներ Տօլստոյի գրուածքներից ու «Կենդանի դիակի» տեսարաններից և մի գործողութիւն «Լուսաւորութեան պտուղներ» պիէսից։ Դահլիճը լի էր հոծ հասարակութեամբ։

Օդեսսայի քաղաքապետ Տօլմաչեվը դառնում է գեներալ-լէյտենանտ արձակվելով հիւանդութեան պատճառով իր պաշտօնից՝ համազգեստով ու կենսաթոշակով։

Վիլդպարկ.—Երէկ երեկոյեան կայսրը մեկնեց Բադէն-Բադէն և Դոնաուէշինգէն։ Կայսրը բոլորովին առողջացել է։

Պարիզ.—Սերբիական թագաւորի մեկնելուց յետոյ Ֆալիէրը և թագաւորը փոխանակեցին սրտագին հեռագիրներ։

Լոնդոն.—«Դէյլի Տելէգրաֆը» հաղորդում է, որ երբ մարօկկեան ճգնաժամը հասաւ ամենաբարձր լարման կէտին, անգլիական գեներալ-շտաբի կառավարիչ ֆելդմարշալ Նիկօլսոնը ֆրանսիական շտաբի պետի հետ միասին որոշեցին Ֆրանսիա ուղարկել 150,000 զինւոր պատերազմ յայտարարվելու դէպքում. ծովակալութիւնը սակայն հաւանութիւն չը տուեց այդ ծրագրին, որի պատճառով Ֆրանսիան խոստումներ չը ստացաւ զինւորական աջակցութեան մասին, որը և կարող էր նրան դրդել պատերազմ յայտարարելու։

Համայնքների պալատում Ասկվիտը յայտնեց, որ նոյեմբ. 14-ին կը սկսվեն վիճաբանութիւններ արտաքին քաղաքականութեան մասին։

Բեռլին.—Ռէյխստագի բիւջետային մասնաժողովում մարօկկեան համաձայնութեան քննութեան ժամանակ, Կիդերլէն-Վեխտէրը և ֆօն-դէր-Գօլց փաշան այն կարծիքը յայտնեցին, թէ համաձայնութիւնը չէ խզում մանճեգակոն-գերմանական յարաբերութիւնները։ Կիդերլէն-Վեխտէրը յայտնեց նոյնպէս, որ Ֆրանսիայի պայմանագրական իրաւունքները Մարօկկոյի վերաբերմամբ մնում են իրանց ուժի մէջ. ալժէզիրասեան արձանագրութիւնները չեն վերացված, այլ լոկ լրացրված են նոր համաձայնութեամբ։

Սան-Դոմինգօ. — Հանրապետութեան նախագահը սպանվեց։

Մադրիդ.—Արժանահաւատ աղբիւրից հաղորդում են, որ սխալ է այն լուրը՝ թէ Սպանիան տեղեկացրել է Ֆրանսիային իր պատրաստակամութեան մասին—զիջելու Ելկասրը և Լարաշը Ալժիրում տերրիտօրիալ վարձատրութեան փոխարէն։

Վաշինգտօն.—Տաֆտը լուրջ կերպով մրսեց։ Բժիշկները խորհուրդ են տալիս զգոյշ լինել, բայց դրութիւնը վտանգաւոր չեն համարում։

ԹԻՒՐՔ-ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)
7 նոյեմբերի

Տրիպոլիս.—Այստեղ բացվելու է զինւորական սնտեսական ընկերութեան բաժանմունք։ Մատակարարական մասը Տրիպոլիսում դրված է շատ գեղեցիկ։ Օֆիցերները կարող են զանազան մթերքներ գնել էժան գնով ինտենդանտական դէպօյում։

Հետախոյզների տեղեկութիւնների համաձայն, արաբների մի մասը թուլացած է կռւից։ Նկատվում է, որ արաբական զօրամասերի թիւը պակասում է։ Լուրերի համաձայն, երէկ մի հազար արաբ մտադիր էր հայրենիք վերադառնալ, սակայն թիւրքերը արգելք են եղել։ Թիւրքերը օժանդակ գնդերի են սպասում։ Իտալացիները ամրացնում են Տօբրուկը։ Սօլումի ծոցում հեռագիրը փչացնելու ժամանակ իտալացիները զգալի վնասներ տուին թշնամուն։

Դէրնայում նոյեմ. 4-ին թիւրքերը ամրակծել են իտալական գնդերին։ Ցարձակումը յետ է մղվել։ Թիւրքերը ունեցել են մեծ թւով սպանվածներ և վիրաւորներ։

ՉԻՆԱԿԱՆ ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ՇՈՒՐՋԸ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)
7 նոյեմբերի

Շանխայ.—Նանկինից հաղորդում են, որ Լանտամի մօտերը տեղի է ունեցել փոքրիկ կռիւ, որի ժամանակ կառավարական զօրքերը յետ են նահանջել։ Ի նկատի ունենալով որ շուտով մեծ ճակատամարտ է տեղի ունենալու, զօրքերը կենտրոնանում են Նանկինում։ Արծաթի գները ընկնում են։

Խանկօուի ռուսաց գաղութը դիմեց մինիստրների խորհրդի նախագահին խնդրելով ուղարկել 100-ից ոչ պակաս զինւոր պաշտպանութեան համար։

Եանցզիանի Ջուրը իջնում է։ Մեծ ռազմանաւերը հեռանում են. «Պօլտավան» նոյնպէս շուտով կը մեկնէ։

Խանկօույում դրութիւնը այնքան էլ ապահով չէ, որովհետև «Մանջուր» նաւից ափ են իջել միայն 45 նաւաստի։

Չիֆու. — Մաքսատան սուրքերը մտցրին ռուս-ասիական բանկը, որ պաշտպանում են 10 զինւոր։

Շանխայում տեղի է ունենալու յեղափոխականների ընդհանուր համագումար Սուն-եատ-սէնի գլխաւորութեամբ։ Յեղափոխականները մտադիր են մայրաքաղաքը փոխադրել Նանկին կամ Շանխայ։ Տեղումս ապրող օտարազգիները կռռմակից են Շանխայ փոխադրելուն ի նկատի ունենալով հարցին ծովին մօտ լինելը։ Այլ լուրերի համաձայն, զինւորական վարչութիւնը լինելու է Ուչանֆույում, քաղաքացիականը՝ Նանկինում։

Պեկին.—Վուտինֆանը պետական խմստակչին հեռագրով տեղեկացրեց, որ չինական ամբողջ ժողովուրդը ձգտում է հաստատելու Չինաստանում հանրապետութիւն, որի մէջ են տեսնում Չինաստանի բարեկեցութիւնը նաև օտարազգի հեղինակաւոր անձինք, և մատնանշում է, թէ անհրաժեշտ է կայսերական իշխանութիւնից առանձնացնել մանջուրներին։ Սոսկ այս պայմանով կը դադարէ ապստամբութիւնը և երկիրը կը խաղաղվի։

Խանկօու ուղարկվեցին 10,000 զինւոր։ Լուրերի համաձայն, Շանսի նահանգի յեղափոխականները միացել են Շանսի յեղափոխականների հետ։

Հրովարտակով վաւերացվեց սահմանադրական պալատի նոր կանոնադրութիւնը։

Տօկիօ.—Կայսրը զօրախաղերից վերադարձաւ։ Զօրավարժութիւնների ժամանակ Սիմօսգա նահանգում հակառակորդները ոգեւորվելով ձեռնամարտ են սկսել, որի ժամանակ լուրջ կերպով վիրաւորվել են 10 զինւոր։

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ՇՈՒՐՋԸ

(Պետերբուրգի Հեռ. գործ.)
7 նոյեմբերի

Բագու.— Երեկոյեան ժամը 6-ին Սալիմեան գունդը արշաւանքի սպառազինութեամբ «Каспій» շոգենաւով մեկնեց Պարսկաստան։

Թեհրան.—Մէջլիսը դռնփակ նիստում մերժեց նոր կաբինէտի անդամների ցուցակը, որի գլուխ լինելու էր Սամսամ-ուս-Սալթանէն։ Առանձնապէս խօսեցին արտաքին գործերի մինիստրի պաշտօնը Մուխտէշամ-ուս-Սալթանէին տալու դէմ։ Մուխտէշամ-ուս-Սալթանէն սերտ բարեկամ է Ռուսաստանին։

ԴԷՊՔԵՐՆ ԱՏՐՊԱՏԱԿԱՆՈՒՄ

Թաւրիզ, 3 նոյեմբերի

Շահսէվան և ղարադաղցի ձիաւորներով Թաւրիզը ամիսներից ի վեր պաշարման շղթայի տակ պահող Շուջա-ուդ-Դօվլէի հետ կառավարականների կատարած հաշտութեան բանակցութիւնը կիսով չափ գլուխ եկած կարելի է համարել։ Զանազան կարծիքներ են շրջում ժողովրդի խաւերում.ասողներ կան, որ Շուջա-ուդ-Դօվլէն պահանջում է կեանքի և գոյքի ապահովութիւն՝ երաշխաւորութեամբ մի մեծ պետութեան. որպէս թէ Ռահիմ-խանի տրագիկական վախճանը մեծ սարսափ է թափել իր վրա։ Սակայն աւելի ճիշդը վերջին օրերիս լսվածն է, որ դուրս է եկել վերջին անգամ Վասրինջ գնացող 8 պատգամաւորներից. դա այն է, որ Հաջի Սամադ-խանը ոչ մի երաշխաւորութիւն չէ ուզում, այլ ինքը ջերմ սահմանադրական է և հայրենիքին բարեկամ. ուզում է միայն մի քանի խռովարարների՝ գործերից հեռացվելը, որից, ըստ իր հայեցակէտի, կախված կը լինի երկրի անդորրութիւնն ու բարեկեցիկ վիճակը. միևնոյն ժամանակ չէ հաւատում կառավարականների խոստումներին՝ ձիաւոր զինւորներին արձակելու նկատմամբ. և այդ կարգադրութիւնն ու ապահովութիւնը սպասում է Թեհրանից։

Ցորենի և ալիւր մթերքների ճանապարհները բաց են արդէն և օրէ-ցօր հացահատիկ և այլ պաշարեղէններ մտնում են քաղաք, բայց ոչ մեծ քանակութեամբ, որովհետև հեռաւոր վայրերից վախենում են բերել՝ երկիւղ կրելով ճանապարհների անապահովութիւնից։ Հաց, միս և այլն, կարելի է ասել, առատ են և փոքր ինչ արժեքներն ընկած. սակայն դեռ էս թանգ են։

Մայրաքաղաքից հաւաստիացնող լուրեր չը կան։ Ֆարման-Ֆարմանի մասին ոչինչ չենք իմանում, թէ արդեօք դէպի Թաւրիզ ուղևորվել է թէ ոչ։ Ինչպէս երեւում է, Շուջա-ուդ-Դօվլէն էս սպասում է Ֆարման-Ֆարմանին՝ բոլորովին քաշվելու համար Թաւրիզի սահմաններից։

Մարաղայի և նրա շրջակայքում ռուսահպատակներն ունին բաւականին կալուածներ և վաճառականութիւն՝ չոր մրգեղէնի արտահանութիւն և այլն։ Մի ժամանակ դրանք պաշտպանութիւն էին գտնում Մարաղայի դատաւոր Շուջա-ուդ-Դօվլէից. այժմ, երբ դատաւորը Թաւրիզը պաշարողների ընդհանուր հրամանատարն է, ռուսահպատակները ենթակայ են պատահական հրոսակների կեղեքումներին ու յափշտակութեանց։ Արդ՝ որպէսզի ռուսահպատակները պաշտպանութիւն վայելեն, դիմումն են արել Պետերբուրգ ռուսաց մինիստրութեան, և, վերջինիս կարգադրութեամբ ու հրամանով, Թաւրիզի ռուսաց հիւպատոսը 100 կօզակ ուղարկեց Մարաղա՝ հպատակների և նրանց շահերի պահպանութեան համար։

Խօյում հիմնվեց ռուսաց փոխ-հիւպատոսութիւն. հիւպատոս է նշանակվել Պրէօբրաժէնսկին։ Թաւրիզի բանակից 200 ռուս կօզակ ուղարկվեց Խօյ ի պաշտպանութիւն հիւպատոսարանի և Խօյի, Սալմաստի և Մակուի ռուսահպատակների ապահովութեան համար։ Մակուն և Սալմաստն էս ենթարկված են Խօյի փոխ-հիւպատոսարանին։

Մի-երկու շաբաթ առաջ Խօյի օսմանեան հիւպատոսարանի վրա տեղի ունեցաւ յարձակում՝ տեղացի պարսիկների կողմից, և սպանվեց 5—6 հոգի պարսիկներից։ Հարցը քաղաքական բնոյթ չունի։ Հիւպատոսարանի ծառաները մի կնոջ ուզեցել են ներս քաշել, վրա են հասել նազմիէները և կռիւ սկսել։ Հիւպատոսը 30 մարդով գնացել է նազմիէխանէն և նրանց շէֆին փայտից կապել տուել, որից յետոյ յարձակվել են հիւպատոսարանի վրա նորից և 5—6 հոգի զոհ տուել։ Կարգը վերահաստատվել է։

Հայկազուն

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՑԱՒԵՐԻՑ

Աւելանում են դպրոցները. կրթութիւնը անհրաժեշտութեան կարեւորութիւն է ստանում. կազմակերպվում է ուսումնարանական կեանքը։

Այս բոլորը անչափ ուրախալի է։

Սակայն այդ անհուն ուրախութեան մէջ կայ մի դառն կսկիծ, որ չէ ենթարկվում ոչ մի օրէնքի, ոչ մի կանոնի. դա ներքին համոզմունքի ու անձնուիրութեան գործ է։

Ովքեր են մեր գիւղական ուսուցիչները։

Մեծ մասամբ միջնակարգ կրթութիւն ստացած երիտասարդներ, որոնք վառ երեւակայութեամբ դիմում են գիւղ՝ ժողովրդին ծառայելու նպատակով։ Սակայն իրանց անփորձութեամբ անկարող են լինում կրել գիւղական ուսուցչի դառն խաչը, որ կոչված է ծառայելու ոչ միայն մատաղ սերունդին, այլ ամբողջ գիւղին. նա պիտի ղեկավարէ հասարակական կեանքը, տայ նրան պատշաճաւոր ուղղութիւն, որով միայն կարելի է դպրոցը մատչելի դարձնել ազգաբնակութեան և անխզելի կապ հաստատել նրանց միջև. միւս կողմից նրան, անփորձին, վիճակված է իր, միայն իր դառն փորձերից, առանց ընկերոջ օգնութեան, հազար ու մի անդամահատութիւններից յետոյ հարթել իր համար մի որոշ դաստիարակչական ճանապարհ։

Այս բոլոր ծանրութիւններին չը կարողանալով հանդուրժել, նա թողնում է գիւղը յաջորդ անփորձին և պաշտօն փնտռում քաղաքում։

Այս է դառն ճակատագիրը ժամանակակից գիւղական դպրոցի՝ առնել իր բազմադար համբերող մէջքի վրա ուսուցիչների անփորձութեան ծանր բեռը, որոշ չափով պատրաստել նրանց ուսուցչութեան համար և ապա ճանապարհել դէպի քաղաք. և սա կեանքի ոչ վերջին և ոչ առաջին հարուածն է, որ գալիս է գիւղի գլխին։

Մի՞թէ այս է դպրոցական առողջ կեանքը. միթէ անփորձները պիտի կառավարվեն տարրական դպրոցները, որոնք կեանքի հիմունքը կազմելու մեծ անուանը ունեն. չէ՞ որ տարրական դասընթացքն է այն սաղմը, որ սնուցանում է բժիշկ, փաստաբան, ինժեներ և այլ հասարակական ասպարէզում գործող անհատներ և այսպիսի մեծ կարեւորութիւն ունեցող մի բան, որ ապագայ հասարակական կեանքի հիմքն է կոչւում ու կոփում, յանձնվում է անձեռնհաս անհատների, մինչդեռ նրան հարկաւոր է անհամեմատ աւելի հմուտ վարպետ, որպէս զի այդ հիմքի վրա կառուցվող շէնքը լինի հաստատ, գիմացկուն, կեանքին պիտանի։

Մենք աշխատում ենք ամեն բանում նմանվել առաջադէմ երկիրների օրինակին. նոյնիսկ ճգնում ենք շատ անգամ ներմուծել մեծ մեծ սկզբունքներ, որոնց համար մեր կեանքը չունի ընդունելութեան հող, մինչդեռ աւելի հնարաւորները և կարեւոր-

ները ժամանակագրական կարգով զանց ենք առնում։

Սխալ է այն գործելակերպը, թէ լաւ ուսուցիչը հարկաւոր է բարձր դասարանների համար, ուր պատասխանատու առարկաներ են աւանդվում, իսկ ստորին դասարանները տալ երկրորդական, երրորդական տեղ բռնող ուսուցիչներին։ Այս հայեցակէտը միանգամայն հակասում է դպրոցական առողջ ընթացքին և բացասում է հիմքի հաստատութեան անհերքելի ճշմարտութեան գաղափարը, որն է միայն աջող գործի առաջին գրաւականը։

Ինչպէ՞ս կարելի է երաշխաւորել, որ մեր մտաւորականների մեծամասնութեան կեանքի անընդունակ լինելը արգասիք չէ կըրթական գործի այդպիսի անբնական ընթացքի, կամ որքան ապագայ խոստացող անհատներ այդ «երկրորդական, երրորդականների» այս կամ այն հակամանկավարժական վերաբերմունքից հոգեպէս չեն մեռել։ Հազարաւորներ են այդպիսիները։

Այս սխալ ըմբռնումը վաղուց է զգացել են առաջադէմ ազգերը և նրանց անձնուէր ուսուցչական պէրսօնալը, ու տարրական և միջնակարգ դպրոցների ստորին դասարանների դաստիարակչութիւնը յանձնվում է մանկավարժական փորձառութեան ծանր բեռը կրողներին. այլ կերպ՝ դպրոցը կը դադարէր ծառայել իր նպատակին։

Ճիշդ է, մենք չունենք պահանջված թւով փորձված ուսուցիչներ, բայց յամենայն դէպս կան այնքան, որ իւրաքանչիւր հեռու ընկած շրջանի համար մի երկուսը, երեքը կարող են կենտրօնական ոյժ կազմել շըրջակայ անփորձ ուսուցիչների համար ու իրանց խորհուրդներով և օրինակներով դպրոցը կարևոր բարձրութեան հասցնել։ Թող այդպիսիները բարեհաճեն գաւառ դուրս գալ. գիւղը նրանց է կանչում. իսկ նրանց տեղը քաղաքներում կարող են շատ ուրիշները բռնել, ուր նրանք կը սովորեն և կը սովորեցնեն։

Դպրոցական այս ձևի կազմակերպութիւնը, ի հարկէ, սովորական միջոցներով չէ կարելի. դա մի բարոյական բարձր պարտականութիւն է, որի կատարելու դերը ընկնում է իր մէջ հասարակական ասպարէզում գործելու ոյժ զգացող և տարիներ շարունակ ուսուցչութեան դժուար, բայց վսեմ բեռը կրող անհատների վրա։

Արաքս

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ-ՈՒՍՈՒՑՉԱԿԱՆ ՖՈՆԴ

Նախորդ հաշւից մեզ մօտ կար 16 ր.։ Այնուհետև ստացանք. 1) Մոսկվայից՝ Արտաշէս Աֆրիկեանից 200 ր., 2) Բաթումից՝ Մ. Մեսրոպեանից 5 ր., 3) Գանձակից՝ Գարեգին քահ. Թումանեանից 10 ր.։ Ուրեմն ընդամենը ունենք այժմ մեզ մօտ 231 ր.։ Արդէն յանձնել ենք Կ. Հ. Բ. Ընկ. խորհրդին 510 ր., գումարը 741 ր.։

Ծանօթ.—Դեռ անցեալ 1910 թ. Գարեգին ք. Թումանեանը Գանձակից, արձագանք տալով «Մշակի» № 155-ում (1910 թ.) տպված առաջարկին՝ հիմնել ուսուցիչների ապահովութեան համար գանձարկղ և կենսաթոշակ, ուղարկել էր մեզ յուլիսի 19-ին 5 ր., իբրև իր լուման 1910 թ. համար, իսկ այս 1911 թ. յունվարին ուղարկել էր 5 ր. այս տարվայ իր լուման։ Այժմ մենք նպատակայարմար համարեցինք այդ 10 ր. կցել Կ. Հ. Բ. Ընկ. որոշած ուսուցչական ֆօնդին։

—

Կ. Հ. Բարեգ. Ընկ. խորհուրդը ստացել է Ջխարի ճիւղից ստորագրութեան № 155 թերթով Ջխարի հասարակութեան մէջ հաւաքած 24 ր. 60 կ.։

ՄԻ ՀԱՅ ԳԻՏՆԱԿԱՆ

Մոսկվայի լրագիրները հաղորդում են, որ նորերս պրօֆ. Պրէօբրաժենսկին, որ այդ քաղաքի գլխաւոր հիւանդանոցներից՝ Հին-Եկատերինեան Հիւանդանոցի գլխաւոր բժիշկն էր, ստանալով Վարշավայի համալսարանում ամբիոն, նրա տեղ հիւանդանոցի գլխաւոր բժիշկ նշանակվել է ղզլարեցի մի հայ երիտասարդ բժիշկ՝ Նիկողայոս Ելղարեան, որ մասնագէտ է ներքին և հոգեկան հիւանդութիւնների։

Այդ պաշտօնը ստանալու համար 5 բժիշկներ ներկայացրել էին իրանց գիտնական աշխատութիւնները, նրանց թւում և Ելղարեանը, որ տարել է յաղթանակը։ Ընտրութիւնը կատարվել է մի յատուկ մասնաժողովի ձեռքով, որին մասնակցել են Մոսկվայի բոլոր կլինիկաների գլխաւոր բժիշկները, դումայի ներկայացուցչի հետ, և որին քննութեան վաղօրօք ներկայացրած են եղել մրցող կանդիդատների աշխատութիւնները, նրանց կենսագրականները (curriculum vitare) և բոլոր հարկաւոր տեղեկութիւնները։ Մասնաժողովը 31 ձայնով ընդդէմ 5-ի առաջնութիւնը տուել է բժիշկ Ն. Ելղարեանին, ի նկատի ունենալով նրա բժշկական լուրջ աշխատութիւնները և հմտութիւնը իր մասնագիտութեան մէջ։

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

Մի փորձնական դաս Մեծ Սիւնիքում

Ծակատէն, 25 նոյեմբերի

Նոյեմբերի 17-ին Շէնկերտի ծխական դպրոցի դահլիճում ներկայութեամբ Երեւանի թեմական տեսուչ Խզմալեանի և շրջակայ գիւղերից հրաւիրված 4 ուսուցիչների՝ կայացաւ մի փորձնական դաս։ Դասաւանդում էր Եղզավարթի ուսուցիչ Տէր-Կարապետեան Գ. բաժանմունքի աշակերտներին հայոց լեզու։ Իբրև դասի նիւթ ուսուցիչ Տէր-Կարապետեան ընտրած էր Ղ. Աղայեանի մայրենի լեզուի III մասից «Մեծն ու փոքրը»։ Դասից յետոյ, նախագահութեամբ Ծաւ գիւղի ուսուցիչ Մելք. Եսայեանի, տեղի ունեցաւ քննադատութիւն։ Ներկայ եղող ընկեր ուսուցիչների կողմից եղան մասնակի դիտողութիւններ, սակայն քննադատութիւնը փակվելուց յետոյ Թեմական տեսուչը խորին շնորհակալութիւն յայտնելով թէ ներկայ եղող և թէ ընդհանրապէս Ղափանի բոլոր հայ ուսուցիչներին, որոնց ուսերի վրա է ծանրացած կեանքի ծանր խաչը, ի միջի այլոց շնորհակալութիւն յայտնեց նաև դասատուին՝ դասը ընդհանուր առմամբ աջող տալու համար։ Թեմական տեսուչը նոյն օրը ուրախ տպաւորութեան տակ անցաւ դէպի Կալեր, այնտեղից էլ Մեղրի։

Արծիւ

—

Փորձնական դասեր եւ էքսկուրսիաներ

Ագարակ, 17 նոյեմբերի

Թեմական տեսուչ Խզմալեանը Գորիսի վրայով անցնելով և Զանգեզուրի շրջանի մի շարք դպրոցներում փորձնական դասեր կազմակերպելով՝ նոյեմբերի 11-ին եկաւ Պառաւաթումբ գիւղը, ուր Ղափանի շրջանից 9 ուսուցիչների ներկայութեամբ III բաժանմունքում աւանդվեց երեք փորձնական դաս. հայոց լեզու, ռուսաց լեզու և թւաբանութիւն։ Դասերից յետոյ տեղի ունեցաւ քննադատութիւն յիշեալ դասերի մասին և կազմվեց արձանագրութիւն։

Երկրորդ օրը ուսուցչական խումբը շըրջեց Ղաթարի պղնձահանքերն ու ձուլարանները։ Հանքերը իրանց պօստ-հեռագրատներով, բժշկով և գրադարան-ընթերցարանով շրջանիս միակ լուսաւոր կենտրօնն են կազմում։

Այստեղից գիմեցինք դէպի պատմական Հալիձոր՝ Դաւիթ-բէկի բերդը տեսնելու։

Բերդը գտնվում է լեռան լանջին։ Հիւսիս-արևելեան ստորոտից բարձրանալով ամենից առաջ հանդիպում ենք մի եկեղեցու։ Մի քիչ բարձրանալով հասնում ենք բերդի պարիսպներին, որից վեր մագլցելով՝ մեր առաջ բացվում է իսկական բերդը։ Այստեղ դարձեալ աչքի է ընկնում մի եկեղեցի, որի վրա դեռ ևս մնում է փոքրիկ գմբէթը։ Եկեղեցու ներսից թէև սուաղը թափվել է, բայց պատերի և առաստաղի վրա տեղ-տեղ մնացածներից երևում է, որ ամբողջ եկեղեցու ներսը նկարված են եղել սրբերի պատկերներ։ Այս եկեղեցու հիւսիս-արևմտեան կողմում գտնվում է երկյարկանի մի մեծ շինութիւն, որի ներքնայարկը կիսով չափ հողի մէջ է, իսկ վերին յարկը կազմում են քարեայ սիւների վրա կանգնած կամարաւոր սենեակներ։

Մի սենեակում գտնվում են բաւական թւով գերեզմաններ, որոնցից միայն մէկի վրա կարդացինք մի քանի կցկտուր բառեր, իսկ միւսները ծածկված են ոչխարի աղբով։ Ինչպէս երևում է նոր աղբից, այս շինութիւնը հէնց այժմ էլ մօտի գիւղացիների համար ծառայում է իբրև ոչխարի գոմ։

Այնուհետև երևում են մի շարք մեծ ու փոքր կամարաւոր շինութիւններ։ Թէ եկեղեցիները և թէ այս բոլոր շինութիւնները շինված են ոչ մեծ քարերից, ուր փայտը գրեթէ պէտք չէ եկել։

Դաւիթ-բէկի բերդը թէև անշուք է և նոյնիսկ ենթակայ աւերումների, բայց մնում է կանգուն՝ շնորհիւ հմուտ ճարտարապետութեան։

Այս փոքրիկ, բայց ցանկալի էքսկուրսիաներից յետոյ Խզմալեանը շրջանիս ծխ. դպրոց ունեցող բոլոր գիւղերը յաճախելով՝ կարևոր հրահանգներ և ուղղումներ արեց ու Մեղրիի վրայով ուղևորվեց դէպի Երևան։

Այս շրջանի գիւղերը, դարձեալ դպրոցական գործերով, շրջում է նաև Ց. Գէորգ-Բէգեանը։

Ուսուցիչ Ց. Զոթեան

—

Հեշտ է ընտրելը եւ ընտրվելը

Կօկանդ, 24 նոյեմբերի

Ամսիս 23-ին, նախագահութեամբ Ն. ք. Սերահամեանցի և քարտուղարութեամբ Ս. Ղամեանի, կայացաւ ծխական երրորդ ընդհանուր ժողովը 23 հոգու մասնակցութեամբ. օրակարգի հարցերն էին.

1) Քննել հոգաբարձութեան՝ 1911—12 ուսում. տարվայ համար կազմած նախահաշիւը։

2) Ընտրել, հրաժարված երէցփոխ Ե. Գաբրիէլեանցի փոխարէն, մի երէցփոխ և երկու անձնափոխանորդներ։

Հայր նախագահը ժողովը բանալով համոզեցուցիչ եղանակով նկարագրեց դպրոցի անապահով դրութիւնը, յայտնեց, թէ բանալով առաջին տարվանից երկու բաժանմունք՝ դպրոցը կունենայ 2200 րուբլի ծախս։ Այդ ծախսը լրացնելու համար հոգաբարձութիւնը յարմարագոյն միջոցը գտել է ընդհանուր տուրք մտցնելու մէջ ըստ կարողութեան չափու։ Կարդացվեց հոգաբարձութեան կազմած տուրքի ցուցակը, որից երևաց, որ ժողովուրդը բաժանված է ըստ կարողութեան 5 դասակարգի։

Առաջին դասակարգի տուրքի որքանութիւնը թողնված է իրանց՝ այդ դասակարգի մարդկանց բարի հայեցողութեանը, յուսադրելով որ այդ հարցում նրանք աւելի քան առատաձեռն կը գտնվեն։ Երկրորդ դասակարգի վրա նշանակված է տուրք 50-ական ր., 3-րդ դասակարգի վրա 25-ական ր., 4-րդի վրա 10-ական, իսկ 5-րդի վրա չէ նշանակված. որոշված է ստանալ այդ դասակարգից այնքան, որքան հնարաւոր է. ի միջի այլոց պէտք է ասել, որ այդ ցուցակը կազմված է թերի, և առաջնորդվել են խնամէական հաշիւներով. եղան բողոքներ, բայց դրանց բողոքը եղաւ «ձայն բարբառոյ յանապատի»։

Այդ ձևը ընդունվեց ժողովականների կողմից։

Երկրորդ հարցի վերաբերմամբ, այն է՝ երէցփոխի ընտրութեան, ժողովականները միաձայն ընտրեցին երէցփոխ հոգաբարձութեան կազմից Աշոտ Բէգլարեանցին, որը ժամանակաւորապէս վարում էր երէցփոխի պաշտօնը Գաբրիէլեանցի հրաժարվելու օրից. այդ պատճառով ժողովականները երէցփոխի ընտրութեան փոխարէն անցան հոգաբարձական ընտրութեան ու երկու անձնափոխանորդի և առանց գիմելու գաղտնի քուէարկութեան, կայացրին ընտրութիւն, որի հետևանքը եղաւ այն, որ Գ. Մելիքեանը ընտրվեց հոգաբարձու (որը մի տարի սրանից առաջ ընտրված է եղել վերաստուգիչ յանձնաժողովի անդամ)։

Շատ հեշտ է ընտրել և ընտրվել։ Ժողովուրդը գիտէ միմիայն ընտրել. իսկ թէ այդ ընտրեալներն իրանց պաշտօնի մէջ արժանաւոր են, արդեօք գործում են, այդ բանում ժողովուրդը բոլորովին չէ հետաքրքրվում։ Անցեալ տարվանից ընտրվել է վերաստուգիչ յանձնաժողովը և ահա տարին անցնում է, մինչև օրս ոչ մի անգամ չեն բարեհաճել քննել հոգաբարձական հաշիւները։

Այդ ժողովում պարզվեց, որ հոգաբարձութիւնը, առանց կշռելու 150 տուն ունեցող հասարակութեան նիւթականը, մտել է տսկալի ծախսերի տակ ազօթատան և դպրոցի շինութեան գործում, որը նստում է մօտ 16,000 րուբլի. պարզվեց, որ 5000 րուբլուց աւել պարտքի մէջ է ժողովուրդը. ժողովուրդը պիտի թէ այդ պարտքը լրացնէ և թէ պիտի դպրոցի գոյութիւնը պաշտպանէ. թէև անցածը անցել է և անցած բանի վրա նոյն իսկ չարժէ խօսել, բայց բարեխղճութիւնը ստիպում է ասել, որ եթէ հոգաբարձութիւնը տակտիկով գործէր, շինէր այդ հիմնարկութիւնները միայն յարմար ձևով, 8000 ր. կը բաւականանար, իսկ մնացեալ ազատ գումարով ազատ հողամասի վրա կարելի էր շինել շինութիւններ, որոնց եկամուտով ընդ միշտ կապահովվէր դպրոցի գոյութիւնը։

Պ. Մանուչարեան

ԿԱՐԱՊԵՏ ՍՈՐՈՒԵԱՆԻ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ

Աստրախան, 25 նոյեմբերի

Նոյեմբերի 23-ին, կիրակի օրը, կէսօրվայ ժամը 12-ին, Աստրախանի հայոց թեմ. դպրոցի դահլիճում տեղի ունեցաւ Կար. Սորուեանի մանկավարժական և հասարակական գործունէութեան 25-ամեայ յոբելեանի հանդէսը։ Այդ առիթով ընտրված մասնաժողովը նախապէս դիմել էր Աստրախանի բոլոր այն հայ և ռուս հիմնարկութիւններին, որտեղ յոբելեարը ծառայել կամ ծառայում է ներկայումս, յայտնելով յոբելեանի օրը և խնդրելով մասնակցելու դէպքում յայտնել իրան՝ մասնաժողովին։ Եւ պէտք է ասել, որ այդ ծանուցագրին արձագանք էին տուել համարեա բոլոր հիմնարկութիւնները, ուղարկելով իրանց ներկայացուցիչներին։

Ուղիղ ժամը $12^1/_2$-ին, երբ հաւաքվել էին բոլոր ներկայացուցիչները և ահագին բազմութիւն հայ և ռուս հասարակութիւնից, յոբելեարը բուռն ծափահարութիւնների տակ ներս մտաւ ուղեկցութեամբ յոբելեանական մասնաժողովի նախագահ՝ Կ. Ալաճալեանի և փոխ-նախագահ՝ բժ. Ց. Կազբինցեանի, և անցաւ դէպի իր համար պատրաստված բազկաթոռը։ Յոբելեարին շրջապատել էին յոբելեանական մասնաժողովի անդամները և ներկայացուցիչները։

Նախագահը բաց անելով հանդիսաւոր ժողովը՝ յայտնեց, որ առաջին խօսքը պատկանում է Թեմիս սրբազան առաջնորդ Մխիթար եպիսկոպոսին, որը և բարձրանալով ճառախօսների համար պատրաստված ամբիօնը՝ ողջունեց յոբելեարին զգացված խօսքերով։ Երկրորդը խօսեց Աստրախանի հայ հասարակութեան անունից յոբելեանական մասնաժողովի նախագահ՝ Կ. Ալաճալեան, յայտնելով որ Աստրախանի հայ հասարակութիւնը վճռել է տեղիս միջնակարգ դպրոցներից մէկում մի թոշակաւոր պահել յոբելեարի անունով։ Այնուհետև Աստրախան քաղաքի կողմից ողջունեց քաղաքագլուխ Պլօտնիկօվ, որպէս ձայնաւորի և երբեմն դպրոցական մասնաժողովի նախագահի, մատուցանելով յոբելեարին մի գեղեցիկ արծաթեայ բիւվար։ Քաղաքիս հայ եկեղեցական աղքատաց հոգաբարձութեան կողմից ողջունեց՝ Սարգիս քահ. Ասլանեանցը, մատուցանելով նոյնպէս մի գեղեցիկ բիւվար։ Այնուհետև հերթով ողջունեցին Աղաբաբեան դպրոցի հոգաբարձութեան կողմից ուղերձով Ալաճալեան, Աղաբաբեան դպրոցի մանկավարժական կազմի կողմից ուղերձով Յով. Փարեմուզեան, Սորուեանի (յոբելեարի) մասնաւոր բէլական դպրոցի կողմից՝ Պօկրօվսկի քահանան, հայոց թեմ. դպրոցը կառավարող մասնաժողովի կողմից՝ բժ. Կազբինցեան, Հայուհեաց Բարեգործական Ընկերութեան կողմից՝ տիկին Ս. Մելիքենցեան, ֆէլդշէրական ուսումնարանի կողմից մի զգացված ճառ արտասանեց՝ բժ. Րօմանօվ։ Բժիշկը ի միջի այլոց ասաց. «Բացի այն յանձնարարութիւնից, որ դրել է ինձ վրա ֆէլդշէրական ուսումնարանը, ես եկել եմ այստեղ ողջունելու ձեզ և իմ կողմից։ Ինձ յաճախ պատահել է հասարակական մի որևէ գործ սկսող մարդկանցից լսել՝ «Իսկ ի՞նչ կարծիքի է սրա մասին Գերասիմ Սիմէօնիչը», կամ թէ չէ՝

«Ո՛չ, դրան չի համաձայնի Գերասիմ Սիմէօնիչը»։ Դուք, յարգելի Գերասիմ Սիմէօնիչ, դարձել էք մարդկանց խիղճը. ձեր կարծիքը նրանց գործունէութեան բարոյական գնահատումն է»։

Հանգուցեալ Յովսէփ սարկաւագի հոգաբարձութեան կողմից ուղերձ կարդաց Խաչ. Բախրեանը և տուեց փոքրիկ ոսկեայ մեդալիօն։ Քաղաքիս փակված հայոց օրիորդաց դպրոցի կողմից ողջունեցին օր. Մ. Վարագեան և Խաչ. Ղամարեան։ Մոմավաճառութեան պահեստի հոգաբարձութեան կողմից Խաչ. Այգեան։ Պետրօվսկի Հնագիտական Ընկ. կողմից՝ անասնաբոյժ Կալաշնիկօվ։ Պետրօվսկի մուզէյի կողմից՝ քաղ. վարչութեան անդամ Կրավչենկօ։ Հայ Գրական-Գեղարուեստական Ընկ. կողմից Ռ. Աստուածատրեան։ Քաղ. ռուսաց 4-դասեան օրիորդաց ուսումնարանի կողմից ուսուցիչ Ենիշէրլօվ։ Կին-բժիշկ Մ. Խօլէվինսկայա ողջունեց յոբելեարին իր կողմից մի գեղեցիկ ճառով և վերջացրեց այն գեղեցիկ դիմումով, որ սրանից 15 տարի առաջ արել են ուսանողները իրանց սիրելի հումանիստ-պրօֆեսօրին (կարծեմ Գեդամեանին) նրա յոբելեանի առիթով.

«Ուսուցի՛չ, սովորեցրու մեզ ամենադժուար գիտութիւնը՝ մարդկանց շրջանում մարդ մնալ... Սովորեցրու մեզ մերձաւորի մէջ տեսնել եղբօրը առանց կրօնի և նրա հասարակական դիրքի խտրութեան... Սովորեցրու մեզ սիրել ճշմարիտը և նրա առաջ միայն խոնարհվել... Սովորեցրու մեզ, վերջապէս, թէ որտեղից կլանել այն ոյժը, որպէսզի հնարաւոր լինի մինչև ծերութեան տարիները մաքրութիւն և իդէալների թարմութիւն պահպանել..., որպէսզի կեանքը խոնարհեցնելով մեր մարմինը հոգին՝ նոյնը չը կարողանայ անել և մեր հոգու հետ... Սովորեցրու մեզ դեռ շատ ու շատ տարիներ, սիրելի ուսուցի՛չ...»։

Բուռն ծափահարութիւնների տակ և չափազանց զգացված իջաւ ամբիօնից ճառախօսը և մօտենալով յոբելեարին՝ համբուրվեց նրա հետ։

Ուսուցիչ Աս. Բունիաթեանցն իր կողմից ողջունեց մի ռուսերէն ճառով։ Աղաբաբեան դպրոցի 1895 թ. և 1907 թ. շրջանաւարտները ուղերձներ կարդացին, իսկ ամենից վերջը Դ. Բախրեանը իր ուսուցիչ-յոբելեարին շնորհաւորեց՝ նրան նուիրված մի ոտանաւորով։

Այդ բոլորից յետոյ՝ կարդացվեցին ուսանողներից և ծանօթներից ստացված հեռագիրները։

Այնուհետև ծափահարութիւններով ամբիօն բարձրացաւ յոբելեարը և ասաց մօտաւորապէս հետևեալը.

«Քսանհինգ տարի է անցել այն օրից, երբ իմ ետևից վերջին անգամ փակվեցին համալսարանի դռները, և ես մտայ կեանքի մէջ։ Ես անսահման բաղդաւոր և ուրախ էի զգում ինձ. բայց իմ այդ ուրախութիւնը երկար չը շարունակվեց. ես յիշեցի, որ կան միլիօնաւոր մարդիկ, որոնք ոչ միայն չեն ստանում այն, ինչ որ ես եմ ստացել, այլ նոյնիսկ զրկված են ամենատարրական գիտութիւնից և գրագիտութիւնից... Իսկոյն ես ինձ վրա զգացի մի մեծ պարտականութիւն, զգացի, որ պարտաւոր եմ վերադարձնել հասարակութեանը գոնէ մի մասը այն բոլորի, որ ստացել եմ ես. և ահա ես վճռեցի գալ իմ ծննդավայր Աստրախանը և աշխատել։ Աշխատել եմ ես ամբողջ 25 տարի իմ ոյժերիս չափով, երբէք չը մտածելով որ իմ պարտքի հատուցումը պէտք է շնորհակալութեան արժանանայ. բայց դուք, պարոններ, կազմակերպեցիք ինձ համար այս օրը... Դուք այսօր կամենում էք ինձ ասել, որ հետևել էք իմ աշխատանքին և բաւական էք մնացել նրանից. ես ինձ բաղդաւոր եմ զգում և շնորհակալ եմ... Անշուշտ այդ 25 տարիների ընթացքում քիչ չեն եղել ծանր րօպէներ, և այդ րօպէներին իմ միակ ապաւէնը եղել են իմ սիրելի աշակերտ-աշակերտուհիներս։ Բաւական էր մտնել դասարան և տեսնել նրանց սիրող և հաւատարիմ հայեացքները, որ իսկոյն ցըրվում և չքանում էին բոլոր տանջանքները, և մարդ զգում էր հոգեկան անդորրութիւն։ Շնորհակալութիւն ձեզ, իմ սիրելի աշակերտ-աշակերտուհիներ, բարոյական այդ մեծ պահպանութեան համար...»։

Այնուհետև յոբելեարը շնորհակալութիւն յայտնեց բոլոր իրան շնորհաւորող հիմնարկութիւններին և ժողովրդին։

Հանդէսը վերջացաւ ժամը 3-ին։

Հէնց նոյն օրը Աղաբաբեան դպրոցում մի համեստ ճաշ տրվեց յոբելեարին. մասնակցում էին մեծ մասամբ հայ հիմնարկութիւններում պաշտօնավարող անձինք և ուսուցիչներ, թւով մինչև 60 հոգի։ Ճաշի ժամանակ խօսեցին՝ Կար. Ալաճալեան, Ա. Բունիաթեան, Սարգիս քահ. Ասլանեան, բժ. Կազբինցեան, Ռ. Աստուածատրեան և ուրիշ շատերը։ Հէնց այդ ժամանակ ստացվեց «Մշակի» շնորհաւորական հեռագիրը, որը ունէր այս բովանդակութիւնը.

«Մշակ» լրագիրը իր աշխատակիցներով սրտանց ողջունում է ժողովրդական ուսուցիչ Սորուեանի օգտաւէտ գործունէութեան 25-ամեայ յոբելեանը, որին «Մշակի» այսօրվայ համարում յօդուած է նուիրված։ Առաքելեան»։

Հեռագրի ընթերցումը ընդունվեց ծափահարութեամբ։ Շնորհաւորական հեռագիր ստացվեց նաև Կազանից՝ պրօֆեսօր Աղաբաբովից։

Ճաշը վերջացաւ մօտաւորապէս ժամը 7-ին երեկոյեան։

Ս. ք. Ասլանեանց

ՋՐԵՐԻ ՎԱՐԱԿՈՒՄԸ

Նոր-Բայազէտ, 31 հոկտեմբերի

«Մշակի» ընթերցողները գիտեն, որ այժմ մեր գաւառում տաւարացաւը գործում է իր աւերները. ամեն օր գաւառի զանազան կէտերում ընկնում են տասնեակ եղջիւրաւոր անասուններ։ Անցեալ տարի նոյնպէս հարիւրաւոր զոհեր տարաւ ժանտախտը մեր գաւառի անասնապահութեան շրջաններից, այնպէս որ այդ ցաւը բոյն է դրել մեր գաւառում և ոչ մի կերպով արմատախիլ չէ լինում, չը նայելով անասնաբուժական աչալուրջ հսկողութեան։

Ինչպէս պատմում են, այս տարի տաւարացաւը կրկնվեց յատկապէս ջրերի վարակումից։ Մեր հանդերը և բոլոր արօտատեղերը զուրկ են հոսող*) ջրերից, ուստի տաւարին իբրև խմելու ջուր ծառայում են 1—2 լճակներ, որոնցում արհեստական կերպով հաւաքում են անձրևների և հեղեղների ջրեր՝ ամբողջ ամառը անասուններին ջուր մատակարարելու համար։ Բայց այդ լճակներն էլ մի բանի նման չեն. սրանցում աղբիւրից աւելի խորութեամբ տիղմ է նստած, որի վրա բորբոսնած ջուրը շաբաթներով և ամիսներով կանգնած մնում է։ Հէնց այդ ջուրն է, որ երկար ժամանակով մնալով՝ առանց մի որևէ թարմ ջրային մասեր ընդունելու լճակում հոտում է և զանազան միքրոբներ գոյացնելով՝ վարակում է անասուններին։

Եթէ նայէք այդ լճակներում եղած ջրերին, ուղղակի սրտներդ կը խառնեն, որ որովհետև չափազանց հոտած, փչացած և բորբոսնած են՝ լի ամեն կեղտոտութեամբ։ Եւ մի՞թէ կարելի է ամիսներով կանգնած և ամառվայ արևի առաջ տաքացած ու հոտած ջուրը, որի մէջ երկար ժամանակ չեն հոսում նոր և թարմ ջրեր, խմացնել անասուններին։ Եւ մի՞թէ այն անասունը, որ ամառվայ երկար օրերում պապակվելով ծարաւ և միանգամից ագահութեամբ խմելով այդ ապականած ջուրը չի վարակվի և հիւանդանայ այլևայլ հիւանդութեամբ։ Երբ մարդիկ աշխատում են իրանց խմելու համար մաքուր և թարմ ջուր ունենալ, մի՞թէ անասուններին պէտք է միշտ կեղտոտ և անմաքուր ջուր խմացնել։

Անուամենայնիւ քանի քանի անգամ հարց է բարձրացել սարերում ջուր հանելու մասին և դարձեալ հարցը խորը քնի մէջ է ընկղմվել, յատկապէս միջոցների սղութեան պատճառով։ Ջուր, ի հարկէ, որքան ուզէք կայ մեր սարերում, որտեղից կարելի է ցած հոսեցնել դէպի մեր դաշտավայրը, բայց դրամական միջոցները այնքան սուղ են, որ ոչ ոք չէ վստահանում մի ակտիվ ձեռնարկութեան դիմել՝ գործը գլուխ բերելու համար։

Որ ջրի տուած օգուտները նշանաւոր կը լինեն մեր քաղաքացիների համար, դա անվիճելի փաստ է, և որ ջուրը գլխաւոր պայմանն է անասնապահութեան և հողագործութեան վերաբերմամբ, այլևս դրա համար խօսք անգամ չէ կարող լինել։ Մընում է, որ կարող անձինք և հասարակական կամ կառավարչական հիմնարկութիւններ ձեռք առնեն ջրի մատակարարութեան գործը, որով մի բարեկեցիկ կեանք և գոյութիւն կը ստեղծվի անշուշտ մեր հողագործութեան համար, որի կեանքի ապահովութիւնը՝ այլևայլ տեսակէտից՝ օգտակար է թէ իրա՝ բուն ժողովրդի և թէ կառավարչական և հասարակական շրջանների համար։

Այդ տեսակէտից ահա ցանկալի կը լինէր եթէ մաքուր և առատ ջուր մատակարարելու հարցը հասարակական առաջնակարգ խնդիրների շարքն անցնէր, ազատելով միանգամայն անասնապահութիւնը հոտած և նեխված արհեստական լճակների ջրերից և նրանց վարակումից։

Օրսորդ

ԴԱՏԱՍՏԱՆԱԿԱՆ ԴԱՀԼԻՃԻՑ

Երեքշաբթի, նոյեմբերի 8-ին, նշանակված էր «Մշակի» խմբագիր Ալ. Քալանթարի դատաստանական գործը Իլիօդոր վարդապետի մասին զետեղված յօդուածի պատճառով «Մշակ» լրագրում։

*) Բացի ձնհալքների հեղեղներից, որոնք տևում են մի-երկու ամիս՝ գարնանը։

Ինչպէս յայտնի է, այդ գործը նախ քննվեց օգոստոսի 19-ին Թիֆլիսի նահանգական դատարանում, որը լսելով գործին վերաբերեալ հանգամանքները, արդար ճանաչեց Ա. Քալանթարին։

Դատախազը, միալով անբաւական դատարանի վճռից, ներկայացրել էր բողոք այդ վճռի դէմ։

Գործի նոր քննութիւնը սակայն չը կայացաւ այն պատճառով, որ դատախազը յայտնեց, թէ նա ծանօթ չէ գործի բոլոր մանրամասնութիւններին, օրինակ չէ կարդացել Ա. Քալանթարի ներկայացրած լրագիրների այն յօդուածները, որոնք վերաբերում են դատական գործին։

Դատաստանական պալատը, աչքի առաջ ունենալով այդ հանգամանքը, որոշեց յետաձգել գործը մինչև նոր քննութիւն։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

◆ Կովկասի Փոխարքայի քաղաքացիական մասի օգնական սենատոր Վատացին, երէկ, Միքայէլ Արխանգէլի տօնի օրը, երբ և համարվում է Թիֆլիսի քաղաքային ոստիկանութեան տարեկան տօն, ոստիկանապետ Զասիպկինի անունով ուղարկեց հետևեալ հեռագիրը. «Շնորհաւորում եմ ձեզ և խնդրում եմ շնորհաւորել ձեզ ենթակայ պաշտօնեաներին տօնի առիթով. ցանկանում եմ այսուհետև ևս ծառայել Կայսրին նոյն կերպ քաջարի, ինչպէս մինչև այժմ էր»։

◆ Երէկ Միքայէլ Հրեշտակապետի տօնի առիթով կատարվեց հանդիսաւոր հոգեհանգիստ Թիֆլիսի ոստիկանապետի վարչութեան մէջ։ Ներկայ էին նահանգապետ Չերնեավսկի, փոխ-նահանգապետ Պանով, քաղաքագլուխ Խատիսեան և այլք։

◆ Երէկ Թիֆլիսի բոլոր կրթական հաստատութիւններում Լոմոնոսովի ծննդեան 200-ամեակի առիթով պարապմունքներ չը կային։ Մի քանիսում նրանցից եղան ընթերցանութիւններ Լոմոնոսովի մասին։

◆ Յիշեցնում ենք ընթերցողներին, որ այսօր կը կայանայ Ֆուլդի «Յիմարը» պիէսի ներկայացումը Թիֆլիսի Ժողովարանի դահլիճում յօգուտ «Մեղու» ընկերութեան։ Աչքի առաջ ունենալով «Աշխատանքի Տան» ընկերութեան համակրելի նպատակը, ցանկալի է, որ հասարակութիւնը իր ներկայութեամբ միջոց տայ ընկերութեանը կատար ածելու իր գործունէութիւնը։ Ներկայացումը պէտք է տեղի ունենայ Արմէնեան ամուսինների, դերասանների և սիրողների մասնակցութեամբ։ Սկիզբն է ժամը 8-ին երեկոյեան։

◆ Համաձայն առաջադրութեան Վրաստանի և Իմէրէթի թեմի կառավարիչ Եփրեմ եպիսկոպոսի և յիշատակ Լոմոնոսովի ծննդեան 200-ամեակի նոյեմբերի 8-ին Թիֆլիսի հայոց դպրոցներում պարապմունքներ տեղի չունեցան։ Յովնանեան-Մարիամեան դպրոցում այդ առիթով բանախօսութիւն արեց ուսուցիչ Մելիք-Օհանջանեանը, որից յետոյ դպրոցի սաները, իրանց ուսուցիչների ուղեկցութեամբ, գնացին դիտելու Ներսիսեան դպրոցի նորակառոյց շէնքը։

◆ Վերադարձաւ կովկասեան ուսումնական շրջանի հոգաբարձու Ռուդոլֆը։

◆ Երէկ մենք հաղորդել էինք, որ Թիֆլիսի թեմի կաթ. պատուիրակների ժողովը, որ հաւաքվել էր կիրակի, ամսիս 6-ին, առաջնորդարանում՝ կայացնելու համար Թիֆլիսի թեմի կաթողիկ. պատգամաւորի ընտրութիւնը, իր միջից ընտրել է մի մասնաժողով՝ 17 հոգուց բաղկացած՝ արտասահմանից գալիք կաթ. պատգամաւորներին արժանավայել ընդունելութիւն և հիւրասիրութիւն ցոյց տալու նպատակով։ Այդ մասնաժողովի անդամներից միայն 15 հոգու անունները էինք արձանագրել երէկ։ Այժմ հարկ ենք համարում յայտնել, որ մասնաժողովի միւս երկու անդամների, ինչպէս և երեք հոգևորական անդամների անունները հետևեալներն են. 1) Յովհ. Սպենդիարեան, 2) Ստ. Մալխասեանց, 3) Եզնիկ ա. ք. Երզնկեան, 4) Գիւտ աւ. ք. Աղանեան և 5) Յարութիւն ք. Ձուղուրեան։

◆ Թիֆլիսի երկաթուղային հիւանդանոցի վիրաբոյժ Սօբոլեվսկին նշանակվեց Բաթումի քաղաքային հիւանդանոցի գլխաւոր բժիշկ։

◆ Լազարեան ճեմարանում հաստատվում է մահմեդական արևելքի նորագոյն պատմութեան նոր ամբիոն։ Այդ ամբիոնի համար յայտարարված է մրցում, որի ժամանակը լրանում է 1913 թ. յունվարի 1-ին։

◆ Թիֆլիսի դատաստանական պալատի դեպարտամենտների ընդհանուր ժողովը, լսելով երդ.-հաւատարմատար Միքայէլ Ա. Թաբէգեանի բողոքը, որոշեց վերացնել նահանգական դատարանի նախագահի այն կարգադրութիւնը, որի համաձայն տեղեկութիւններ տրվելու էին ցանկացողներին միմիայն ժամը 1—3։ Այսուհետև առաջվայ նման դատարանի դիւանը բաց է լինելու ժամը 10—3։

◆ Կովկասի Փոխարքայի կարգադրութեան տակ դրված է 1912 թւի ընթացքում գաղթականութեան կարիքների համար և Կովկասում ուղղափառութիւնը վերականգնելու ընկերութեանը եկեղեցա-շինարարական պէտքերի համար 106,000 րուբլի։

◆ Թիֆլիսի նահանգապետը հրահանգագրել է ոստիկանապետին և գաւառապետներին, որպէսզի ոստիկանութեան պաշտօնեաները ճշգրապահ լինեն դատարանական որոշումների համաձայն դատարանին ներկայանալու մէջ։ Անկարելի դէպքում նրանք պարտաւոր են վաղօրօք տեղեկացնել այդ մասին դատարանին։ Այդ պահանջը չը կատարելու դէպքում նրանք կենթարկվեն ծանր պատժի։

◆ Եկող անգամ հայ դերասանական խումբը մտադիր է խաղալ Ս. Թառայեանի «Սոկրատը»։

◆ Ռուսաց դրամատիքական խմբի գործը այս տարի այնքան էլ աջող չէ ընթանում։ Վերջերս թատրոնը համարեա դատարկ է լինում։ Այդ անճար դրութիւնից դուրս գալու համար խմբի ղեկավարները մի այսպիսի փորձի են դիմել։ Նոյեմբերի 12-ին նա ներկայացնելու է «Տրիլբին», որի մէջ Սվէնգալի դերը կատարելու է հայ դերասան Յ. Աբէլեանը հայերէն լեզուով...

◆ Հացթուխները մի հաւաքական գրութեամբ բողոքում են քաղաքային վարչութեան դէմ, որ հացի սակագինը պակասեցրեց։

◆ Դեկտ. 1-ից միսիօնէր Պլատոնովի խմբագրութեամբ Թիֆլիսում լոյս է տեսնելու մի թերթ՝ «Кавказскій Благовѣстникъ» անունով։

ՏԵՂԵԿ. ՎՐԱՑ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԻՑ

◆ Քութայիսում վրաց լեզուով հրատարակվող «Կօօպերացիա» թերթի խմբագիր Ե. Գաբլիայա մօտ օրերս Թիֆլիսում կը կարդայ մի դասախօսութիւն կօօպերացիայի մասին։

◆ Նոյեմբերի 3-ին Քութայիսում խուզարկվեց վրաց ամենօրեայ «Մնաթօբի» թերթի խմբագրութիւնը։ Ոստիկանութիւնը գրաւեց խմբագրութեան մէջ եղած բոլոր նիւթերը։ Խուզարկութիւններ կատարվեցին նաև յիշեալ թերթի աշխատակիցներից մի քանիսի մօտ, որոնք և ձերբակալվեցին։ Այժմ հաղորդում են, որ ձերբակալվածներից մի քանիսը, այն է չորս հոգին ազատ են արձակվել։ «Մնաթօբիի» խմբագրութեան մէջ, նոյնպէս և ձերբակալվածների մօտ հակակառավարչական ոչինչ չէ գտնվել։ Թերթը՝ կատարված խուզարկութեան պատճառով՝ մի քանի օր լոյս չը տեսաւ։ Այժմ արդէն սկսված է նրա վերհրատարակութիւնը։

◆ Կիրակի, նոյեմբերի 6-ին նշանակված էր վրաց ֆիլարմոնիկ ընկերութեան տարեկան ժողովը, սակայն անդամների օրինական թւի բացակայութեան պատճառով չը կայացաւ։

◆ Անցեալ տարի Ֆրանսիայի Կանն քաղաքում վախճանված հասարակական գործիչ ինժեներ Գիօրգի Դեկանօզիշվիլիի մահվան տարելիցի առիթով, կիրակի, ամսիս 6-ին Քաշվէթի ս. Գէորգ եկեղեցում կատարվեց հոգեհանգստեան կարգ։ Ներկայ էին վրաց մամուլի գործողները և հասարակական հաստատութիւնների ներկայացուցիչներ ու ստուարաթիւ հասարակութիւն։

◆ Այս օրերս դատաստանական պալատում քննվեց հայազգի բանաստեղծ Գէորգ Մանթաշեանի գրական գործը։ Նա մեղադրվում էր վրացերէն լեզուով մի շարք բանաստեղծութիւնների առանձին գրքոյկով հրատարակելու գործի համար, գրքոյկի մէջ զետեղված մի շարք բանաստեղծութիւնների պատճառով, որոնցից ոմանց մէջ նկարագրված է աշխատաւոր մասսայի թշուառ կացութիւնը։ Պալատը Գ. Մանթաշեանին դատապարտեց երեք շաբաթով բանտարկութեան։ Ժողովրդի ծոցից ծնված յիշեալ բանաստեղծը մի պարզ, կենսագրաւէտ արհեստաւոր է, Թիֆլիսից ոչ շատ հեռու գտնվող Վաշլովան գիւղացի, որը բացի վրացերէնից այլ լեզու չիմանալով՝ իր բանաստեղծութիւնները գրում է վրաց լեզուով։ Նրա բանաստեղծութիւնները առ հասարակ աջող են և տոգորված են ժողովրդի դարդն ու ցաւը նկարագրելու տենչանքով։

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂԱՐ.

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

Արտիստական Թատրոնում

Երբ առաջին անգամ, սրանից 7—8 տարի առաջ, բեմ հանվեց Իշխ. Սումբատովի «Դաւաճանութիւնը», հասարակութիւնը ընդունեց նրան յիրաւի գրկաբաց։ Այդ հասկանալի էր, եթէ ի նկատի ունենանք այն օրերի հասարակական տրամադրութիւնը, ոգևորութեան չափը։

Սակայն այլ է արդի տրամադրութիւնը, այժմեան ոգևորութիւնը։ Ներկայումս առեն պիէսի բովանդակ տպաւորութիւնը իր շքեղ արտաքինի և մասամբ ժողովրդական «հայրենասէր» մասսաների ծափահարութիւնների մէջն է կայանում։ Իսկ պիէսի ներքին, գեղարուեստական մասը, այնպէս աղքատ, թաղնված է փքուն «ռազմական» խօսքերի, ազգայնական բնազդը շոյող դարձուածքների ու գործողութիւնների կեղևի տակ...

Ինչևիցէ. «Դաւաճանութիւնը» դեռ կարող է ապրել—գուցէ և երկար—բեմի վրա, զրաւելով առաւելապէս այնպիսի բազմութիւն, որի սրտին շատ մօտ է նրա բովանդակութիւնը։

Նոյեմբ. 7-ին հայ դրամատիքական խումբը ևս խաղաց յիշեալ դրաման։ Արդէն պիէսի պահանջով այդ օրը մասնակցում էին համարեա բոլոր դերասան-դերասանուհիները։

Առաջին իսկ գործողութիւնից խաղի մէջ նկատվեց ջերմութեան բացակայութիւն և այդպէս էլ շարունակվեց մինչև վերջը։ Ու այդ ընդհանուր միապաղաղութեան մէջ իրանց խաղական մեծութեամբ հանդէս չեկան անգամ երկու խոշոր ու կենտրոնական ուժեր—տ. Սիրանոյշ՝ Զէյնաբ-խանում և Աբէլեան՝ Օթար-բէկ։

Յարգելի տաղանդաւոր դերասանուհու խաղի մէջ կար մի տեսակ անփութութիւն ու շտապողականութիւն. այնտեղ, ուր անհրաժեշտ է խօսել աղջու, իւրաքանչիւր բառը մտածված արտասանելով, տ. Սիրանոյշ փութանակի առոգանութեամբ ու սրա համապատասխան էլ դիկցիայով թուլացնում էր Զէյնաբի կատարեալ դերը։ Միւս կողմից տոնկնոց ձայնի տեմպի փոփոխականութիւնը, տեղ-տեղ ցածր խօսելը՝ բառերի վերջաւորութիւնները կուլ տալով, շարժումների սառնութիւնը ճնշեցին նրա խաղը, որի մէջ Սիրանոյշ անցեալում անհամեմատ աջող Զէյնաբ-խանում էր։

Սիրանոյշ միայն շատ հմտօրէն և տիպօրէն կատարում էր հաճոյացող, շողոքորթող և խաբող հարեմուհու դերը այն տեսարաններում, ուր նա փաղաքշելով Սուլէյմանին առաջ է տանում իր խորամանկ դիտաւորութիւնները։

Անցեալը մի բոպէ վերյիշելով՝ պատկերացաւ մեր առաջ Զէյնաբ-խանումի դերը շնորհալի կերպով կատարող օր. Իզաբէլլա Քալանթարը, որի աննման Զէյնաբ-խանումը այսօր էլ դրոշմված է օրիորդի խաղը տեսնողների յիշողութեան մէջ։

Աբէլեան իրան յատուկ ընդունակութեամբ քանիցս գեղարուեստական հաճոյք է պատճառել նոյն Օթար-բէկով։ Բայց այս անգամ թող թոյլ տրվի մեզ ասել, որ նրա խաղը կաղում էր մի քանի անհարթութիւններով։

Շատ լաւ էին միայն տ. Գուլազեան՝ Գայիանէի, Շահխաթունի՝ Դաթօյի, ինչպէս նաև Ալիխանեանը Երէկլէի դերում։ Բայց աւելի լաւ կը լինէր, եթէ Շահխաթունին Ալիխանեանի, իսկ սա էլ Շահխաթունու դերը ստանձնած ունենային։

Աւետեանի Բէսսօն և Միրզօյեանի Անանիան տեսնելով մենք ակամայից յիշեցինք Տէր-Դաւթեանին և Գ. Միրաղեանին, թէև Միրզօյեանը բաւարար տարաւ իր դերը։

Յարութիւնեան սովորականից աւելի մօնոտօն կերպով խաղաց Սուլէյման-խանի՝ արևելեան այդ բնակալի պատասխանատու դերը։

Մայսուրեանի Ռուքայան փայլուն էր արտաքինով, բայց դերը կարելի էր աւելի աշխոյժ ու անբռնազբօսիկ կատարել։

Երբ երկար ընդմիջումից յետոյ տրվում են «Դաւաճանութեան» և նման ժամանց պիէսներ, խմբի պարտականութիւնն է լաւ պատրաստված ասպարէզ դուրս գալ։ Այս անգամին չենք վարանում ընդունել, որ գուցէ «Դաւաճանութիւնը» խաղալու պատահական ընտրութիւնն էր միայն, որ քիչ ժամանակ տուեց դերակատարներին պատրաստվելու, ինչպէս պահանջվում է։

Թատրոնը լի էր։ Ե.

ԳԱՒԱՌԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆ

Երևան, 31 հոկտեմբերի

Երէկ, կիրակի օրը, դերասան Վրոյրը տեղիս սիրողների մասնակցութեամբ, Ջանփոլադեանի թատրոնում խաղաց Պարոնեանի «Մեծապատիւ Մուրացկաններ» պիէսը։ Խաղը անցաւ աջող։ Ինչպէս միշտ, այս անգամ էլ Վրոյրը հմտօրէն կենդանացրեց հասարակութեան առաջ պիէսի հերոս Աբիսողոմ աղային։ Սիրողներից աջող էր իր խաղում Մ. Տէր-Մկրտչեանը Աբաս աղայի դերում։ Միւս դերակատարները պահեցին ընդհանուր անսամբլը։

Չը նայած որ ներկայ սեզօնում առաջին անգամն էր տրվում հայերէն ներկայացում, այն էլ շատ էժանացրած գներով (20 կոպէկից մինչև 1 ր. 50 կ.), այնուամենայնիւ դահլիճում աչքի էին ընկնում աթոռները, կէսից աւելի, իրանց դատարկութեամբ։ Ինտելիգենցիան և հարուստները միանգամայն բացակայ էին։ Յիշատակութեան արժանի է մի ուրախալի երևոյթ. թատրոնում ներկայ էին մի քանի թուրքեր, որոնցից մէկը հայերէն գիտէր և որը մեծ բաւականութեամբ պատմում էր միւսներին իր հասկացածը և ստացած տպաւորութիւնները։

Թող դրանք գոնէ օրինակ լինեն մեր բանիմաց հասարակութեանը՝ թատրոն յաճախելու համար։

Նոյն օրը, մինչև ներկայացման սկսվելը, Վրոյրը կարդաց մի դասախօսութիւն՝ «Անիի աւերակների» մասին։ Կար-Դան

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, 3 նոյեմբերի

«Հորիզոն» թերթի № 243-ում Շուշուց գրված մի թղթակցութեան մէջ «Պատուիրակ» անունով մի պարոն թոյլ է տուել իրան այնպիսի ստեր հնարել, որ մարդ զարմանում է, թէ որ աստիճան «Պատուիրակ» պարոնը մոռացել է խիղճ և արդարութիւն։

Այդ թղթակցութիւնը դիտմամբ այնպէս է յերիւրված, որ կարդացողը կը կարծէ, թէ ես, Հ. Առաքելեանս, հոկտեմբերի 30-ին գտնվել եմ Շուշում, մասնակցել եմ կաթողիկոսական պատգամաւորի ընտրութեանը, ձայն տուել յօգուտ Սամսոն Չէրքէզեանի, և վերջինս եթէ ընտրվել է պատգամաւոր, միայն շնորհիւ իմ տուած ձայնի, այլապէս նա չէր ընտրվի։

Արդ, սրանով գալիս եմ յայտարարելու, որ ես, Հ. Առաքելեանս, բնաւ Թիֆլիսից չեմ հեռացել, Շուշի քաղաքում չեմ եղել, հոկտ. 30-ին կայացած ժողովին չեմ մասնակցել և Սամսոն Չէրքէզեանին քուէ չեմ տուել՝ ոչ սպիտակ, ոչ սև, հետևաբար և «Պատուիրակ» պարոնի ասածները, ինչպէս և Եփրեմ եպիսկոպոսի խփած հեռագիրը, որով նա իբր թէ յայտնել է, որ ես իրաւունք չունեմ պատուիրակ լինելու, զուրկ են հիմունքից և միանգամայն խեղաթիւրված։

Եփրեմ սրբազանը այնքան փորձված և իր պաշտօնն ու իրաւունքները ճանաչող մարդ է, որ ես միանգամայն հրաժարվում եմ հաւատալ, թէ նա Զաւէն վարդապետի հեռագրին ուրիշ բան պատասխանած լինի, բացի այն, թէ Հ. Առաքելեանը Մողնու եկեղեցու ծխական է։

Իրողութիւնը իր էութեան մէջ հետևեալն է։

Ինչպէս յայտնի է, ես ի բնէ Շուշի քաղաքի Ագուլեաց եկեղեցու ծխական եմ, բայց երբ 1892 թ. ես մշտական բնակութիւնս հաստատեցի Թիֆլիսում, ծխական գրվեցի Մողնու եկեղեցուն, որտեղ և կատարում եմ իմ ծխականի պարտականութիւնները և վայելում իրաւունքները։ Այդ հանգամանքը, սակայն, բնաւ արգելք չէ, որ ինձ ընտրեն պատուիրակ կամ պատգամաւոր ուրիշ տեղից։ Սամսոն Յարութիւնեանը ծխական է Թիֆլիսի Ջրկինեանց եկեղեցու, բայց նա շարունակ ընտրվել է պատուիրակ Ղազախի կողմից։ Յովհաննէս Թումանեանը ծխական է Մողնու եկեղեցու, բայց ընտրվել է պատուիրակ Լօռիի շրջանից։ Վրթանէս Փափազեանը, որ Ղարաբաղի թեմի որևէ եկեղեցու ծխական չէ, ընտրվել է պատուիրակ և մասնակցել հոկտեմբերի 30-ի ժողովին Ղարաբաղի թեմի մի շրջանի կողմից։

Ես ընտրվել եմ պատուիրակ Նուխուց գործակալութեան կողմից, բայց չեմ գնացել Շուշի և անձամբ չեմ մասնակցել հոկտեմբերի 30-ի ժողովին։ Չը կարողանալով գնալ Շուշի, ես հաստատված հեռագրով ձայնս յանձնել եմ բժիշկ Ն. Եարամիշեանին, և երբ սա հրաժարվել է, որովհետև ինքն արդէն ընտրված է եղել պատուիրակ, տուել եմ շուշեցի Առաքել Խաչատրեանին և երկու դէպքում ես յայտնել եմ, թէ նրանք կարող են ձայն տալ ում կամենան՝ ըստ իրանց խղճի և համոզման։

Ինձ միանգամայն յայտնի չէ, թէ Ա. Խաչատրեանը ում է ձայն տուել, քանի որ քուէարկութիւնը գաղտնի է եղել, և իմ գործը չէ իմանալ. այդ կախված է եղել նրա խղճից։ Թէ ես բնաւ չեմ կաշկանդել իմ փոխանորդներին ձայն տալու իրաւունքի մէջ, դրա ամենալաւ ապացոյցն այն է, որ բժ. Ն. Եարամիշեանը, որին ես առաջ տուել էի ձայնս, կողմնակից է Մեսրոպ եպիսկոպոսի կանդիդատութեան։

Հետևաբար՝ վեր կենալ և գրել, թէ Սամսոն Չերքէզեանին ձայն տուաւ Նուխուց պատուիրակ Հ. Առաքելեանը, ստութիւն է, որովհետև ես Շուշի չեմ գնացել, ժողովին չեմ մասնակցել և ոչ ոքին ձայն չեմ տուել։ Նուխուց կողմից պատուիրակ եղել է Առաքել Խաչատրեանը, որ միանգամայն ազատ էր ձայն տալու ըստ իր խղճի և համոզման, ում կամենար։

Հ. Առաքելեան

Յ. Գ.—Ստուգելով անձամբ եղելութիւնը Եփրեմ եպիսկոպոսից, պարզվեց, որ, արդարև, սրբազանը հեռագրել է միայն այն, ինչ որ ասացի վերևում, այն է, թէ «Հ. Առաքելեանը Մողնու եկեղեցու ծխական է»։ Իսկ «Հորիզոնի» թղթակցի գրածը, թէ նա հեռագրել է, որ «Հ. Առաքելեանը իրաւունք չունի Նուխուց պատուիրակ լինել», միանգամայն ստութիւն է։ Հ. Ա.

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԻ

Կ. Պօլիս, 1 հոկտեմբեր

Կահիրէի Մաթէոսեան ծխախոտի գործարանի պաշտօնեայ՝ Մաթէոս Լազեան անուն ազգայինն ամուրի վիճակի մէջ անցեալ տարի ի Կահիրէ վախճանած և իբր ժառանգորդ՝ այլ և այլ անձինք դիմումներ բրած լինելով, այս մասին Կահիրէի առաջնորդարանին կողմէ հաղորդուած տեղեկութեանց վրայ, հարկ դատուած է քննութեամբ ստուգել անոր ժառանգորդաց ովք ըլլալնին։

Հետևապէս, ներկայ պաշտօնական յայտարարութեամբ կը հրաւիրենք հանգուցելոյն ազգականներն, որ ըստ օրինի կրնան իրաւունք ունենալ անոր ժառանգութեան մասնակցելու, փութալ մինչև ներկայ 1911 տարւոյ դեկտ. վերջ՝ ներկայացնել պատրիարքարանիս իրենց ազգակցութեան և ժառանգորդութեան վերաբերեալ պաշտօնական վաւերաթուղթերը, որպէսզի ըստ այնմ տնօրինուի։

Աւելորդ չէ ըսել, թէ նշանակեալ վերջնական պայմանաժամին լրումէն ետք ոևէ խնդիր ու դիմողութիւն չի կրնար նկատողութեան առնուիլ։

(Կնիք Կ. Պօլսի ազգ. պատրիարքարանի)

ՄԻ ՔԱՆԻ ԽՕՍՔ ԿԱՐ-ՄԻՐԻՆ*)
(«Մշակ» № 219)

Վերջապէս ինչ տգեղ ձև է ամբողջ յօդուածի միջից հանել մի նախադասութիւն և կապակցութիւնը ի նկատի չունենալով շահագործել աշխատանք։ Ճշմարիտ է, ես գրել եմ «Ժողովրդական համակրութիւնն ու հակակրութիւնը ամենևին արժանաւորութեան և անարժանութեան չափ չէ կարող համարվել» խօսքերը։ Բայց ինչու Կար-Միրը հէնց միայն այդ խօսքերով է բաւականանում, չէ որ դրանից առաջ ես 2 ժողովրդական և մի անժողովրդական կաթողիկոսի օրինակ եմ բերել և Կար-Միրի մէջ բերած խօսքերին անմիջապէս կցել եմ հետևեալը. «Մանաւանդ որ գիտենք, թէ ինչ անօտի միջոցներով են մեղնում էժանագին ժողովրդականութիւն վաստակում։ Իսկ մենք... կաթողիկոս ընտրելիս՝ պէտք է արժանաւորութիւնը փնտռենք և ոչ թէ գուցէ անարժանութեամբ ձեռք բերված ժողովրդականութիւնը»։ Պարզ չէ միթէ, որ իմ խօսքը իսկական, մաքուր ժողովրդականութեան մասին չէ, որի յարգը ես շատ լաւ գիտեմ, այլ միայն էժանագին ու անարժանութեամբ եւ անօտի միջոցներով ձեռք բերված ժողովրդականութեան մասին, որ մաշում, կրկնում ենք, դժբաղդաբար սովորական է դարձել վերջին ժամանակները։ Ես այն մարդկանցից չեմ, որոնք դէմ են ժողովրդական սկզբունքին. դրա ապացոյցը կարելի է գտնել իմ «Հայոց եկեղեցու վերանորոգութեան խնդիրը» գրքոյկի 77-րդ երեսում, ուր ասված է. «Միայն այժմ է, որ համայնքը համարեա թէ իրաւազուրկ է հռչակված իրան վերաբերեալ խնդիրների նկատմամբ։ Այդպիսի կրաւորականութիւն արդի, ժամանակակից մարդը ընդունել կարող չէ մեր նորագործական դարում... Մենք իրաւունք և պարտք ունենք պահանջելու, որ ժողովրդապետական սկզբունքը լաւագոյն ձևով իշխող լինի ժողովրդական եկեղեցու մէջ և մեզ վերաբերեալ խնդիրները առանց մեր մասնակցութեան ու խորհրդին այսուհետև ոչ ոք իրաւունք չը համարէ վճռելու։ Իւրաքանչիւր առանձին համայնք իր ներքին գործերի իրաւատէրն է. իսկ ընդհանուր եկեղեցական խնդիրները անհատները չեն կարող վճռել, այլ միայն ընդհանուր եկեղեցական ժողովը։ Այդ սկզբունքով պէտք է վերանորոգվի մեր եկեղեցական քայքայված կազմակերպութիւնը»։

Թող այժմ ընթերցողներն իրանք որոշեն, թէ ինչ արժէք ունեն Կար-Միրի բացագանչութիւնները իմ կղերական և հակաժողովրդական լինելու մասին։ Ես միայն կը յիշեցնեմ Կար-Միրի այն զրպարտութեան դէմ, թէ ես կաթողիկոսական ընտրութեան նախօրեակին եմ հրապարակ եկել «լայնախոհ ազատամտութեան լօզունգով», որ իմ վերև բերված խօսքերը գրված են 1909 թւականի աշնանը, երբ Իզմիրլեանը նոր կաթողիկոս էր օծված և ոչ մի կաթողիկոսական ընտրութեան նախօրեակ ենթադրել կարելի չէր։

Ես ի հարկէ չեմ կարող արգելել Կար-Միրներին՝ ինձ յետադէմ և պահպանողական համարելու, այդպիսի արգելքի կարիք չեմ էլ զգում, որովհետև իմ կարծիքով ընթերցող հասարակութիւնը իմ գրածներից յետոյ անշուշտ ըմբռնեց, որ ճակատիս «կղերականի և պահպանողականի» խարանը շտապ-շտապ կպցնում են չորս կողմից բոլորովին այլ միտումով, այն է՝ ինձ հետ միասին իբրև հակաժողովրդական և կղերական ներկայացնելու նաև իմ թեկնածուներին կաթողիկոսական գահի համար։ Իսկ որովհետև ես ոչ հակաժողովրդական եմ և ոչ էլ մանաւանդ յետադէմ կղերական, ուստի ի զուր են նաև հակառակորդներիս փորձերը՝ իմ կանդիդատներին այդպէս ներկայացնելու հասարակութեանը։

Ես արդէն մի անգամ առիթ ունեցայ «Մշակի» մէջ բացատրելու (Ա. Աթանասեանի մի յօդուածի առիթով), որ եկեղեցում պահպանողական-կղերական և ազատամիտ-ժողովրդական բանակների և ուղղութիւնների մաքառում ենթադրելը բոլորովին սխալ է։ Այնտեղ եղած մաքառումը բուն ազգային եկեղեցական հողի վրա անվաճելի եւ դրսից եկած անկրօն բաղդախնդիրների մէջ է։

Ճեմարանի սաները արտասահման գնալով ու վերադառնալով՝ ունեցել են նոյն պլսի ձգտում, ինչ որ 5-րդ դարի հայրերը. այն է՝ ժամանակակից գիտութեան լուսով քրիստոնէական և ազգային ոգին կենդանացնել և վերանորոգել ազգային-եկեղեցական կեանքը։ Այն աստուածաբանութիւնը, որ նրանք Եւրոպայում սովորել են, նոյն գիտութիւնն է, որով ամենաառաջադէմ ազգերն իրանց առաջադէմ հոգևորականներն են պատրաստում։ Դրա մէջ կղերականութեան ձգտումն տեսնելը և «Արարատի» կրօնական յօդուածները կղերական համարելու համար պէտք է իսկապէս ոտքից գլուխ նախապաշարված և կղերական լինել։ Գլխաւոր նախապաշարումն առաջանում է նրանից, որ մեր հասարակական կեանքի վերջին շրջանում սովորութիւն է դարձել կղերական անուանել ամեն անձի, ով Աստուծոյ անունն է տալիս, Յիսուսից, հաւատից ու կրօնից խօսում։ Այդպիսով հասարակութեանը բերել կանգնեցրել են այն սոսկալի թիւրիմացութեան առաջ, որ ընտիր հոգևորական համարէ Աստուած չը ճանաչողին, հաւատ չունեցողին և եկեղեցու էութիւնը չը հասկացողին, մինչդեռ բացատրելու կարիք չը կայ, որ այդպիսին չէ կարող հաւատացեալների հովւապետ և

*) Տես «Մշակ» № 246.

[illegible]

Երուանդ Տէր-Մինասեան

Ց. ՍՕԼՕՎԵԱՆԻ ՃՆՆԱՐԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻՒ

«Մեռելների մասին կամ լաւ, կամ ոչինչ»—ասում է առածը։

Մենք կաւելացնենք մի նոր առած՝ «Հայ վաճառականի մասին կամ հայհոյանք, կամ ոչինչ»։

Այդպէս են վարվել առաջադէմ մեր գրողները։

Նրանց դէվիզը եղել է հայհոյել հայ վաճառականին։

Լաւ գրողը, առաջադէմը նա է, ով շատ կը հայհոյէ հայ վաճառականին, ով նոր և սրամիտ հայհոյական անուններ կը տայ նրան։

Եւ այդպէս՝ մենք ընտելացել ենք այդ մարդկանց գրուածքներին։

Մեր ականջները սովորել են։ Բայց յանկարծ, Աստուած իմ, ինչ ենք լսում։

Բենիկ վարդապետը կարդում է մի դասախօսութիւն՝ «Հայ վաճառականութիւնը» և գովում է, անուանելով հայ վաճառականին ժրաջան, լեզուագէտ, հմուտ, բարերար և լուսաւորութեան կամուրջ։

Ի՞նչ էք կարծում, ընթերցող, սրանից մեծ յանցա՞նք. էլ ծրտեղից չորոտայ այդ յանդուգն հռետորի գլխին փայլակ ու կայծակ։

Ց. Սօլօվեանը լսելով Բենիկ վարդապետի դասախօսութիւնը՝ շատ զայրացել է։

Եւ անմիջապէս գրիչը վերցրել ու իր զայրոյթը յայտնել է «Մշակի» 229-դ համարում։

Ինչպէս գրում է Ց. Սօլօվեանը, շատ դասախօսութիւններ է լսել իր կեանքում, բայց այնպիսին, ինչպէս Բենիկ վարդապետինը՝ որ կարդաց Բօրսայի դահլիճում, չէր լսել (պէտք է խոստովանել, որ ես էլ չէի լսել)։ Ընթերցողը համաք է կարծում հայ վաճառականի մասին փոխանակ «վաչխառու, խաբեբայ, շահագործող» խօսքերի լսել «հմուտ, լեզուագէտ, բարերար, եկեղեցի-հիւանդանոց շինող» և այլ բառերը։

Ի հարկէ մարդ կը զայրանայ։

Ց. Սօլօվեանը գրում է. «Այստեղ չը կային ո՛չ գիտական թեզեր, ո՛չ անաչառ լուսաբանութիւն, բայց դրանց տեղ կային միայն կուտակված տեղեկութիւններ (չէ ուզում ասել՝ փաստեր), որոնք գալիս էին ասելու թէ՝ որտեղ վաճառականը ոտք է դրել, այնտեղ երկիրը դրախտ է դարձրել։ Եւ այդ բոլորը առանց մի գիտական անալիզի։ Հայր Բենիկի փաստերը այն են, ինչ որ շատ անգամ պատահել ենք լրագրական լուրերում, այն է՝ հայ վաճառականը կուլտուրա է տարածել, եկեղեցի շինել, դպրոց է բացել, մամուլ է պահել, օտար պետութիւններում վաճառականութիւնը ծաղկեցրել, և այլն և այլն»։

Եւ իրօք՝ Բենիկ վարդապետը ոչինչ իրանից չը հնարեց, այլ ասաց՝ ինչ որ կարդացել էր լրագիրներում, պատմութիւններում և նշանաւոր մարդկանց կարծիքները լսել։

Ց. Սօլօվեանը հայ վաճառականին գտնում է «գաճաճ»՝ համեմատելով ռուս վաճառականի հետ, բայց նա մոռանում է, որ մի այդպիսի հարց քննելու համար պէտք է լաւ ծանօթ լինել թէ ռուս և թէ հայ վաճառականութեան հետ և ուսումնասիրել նրանց շրջապատող պայմանները. եթէ Ց. Սօլօվեանը լաւ ուսումնասիրած լինի և %-ով համեմատութիւն անէ, կատարեալ հակառակը դուրս կը գայ իր ասածի։

Ց. Սօլօվեանը ասում է, թէ հայ վաճառականը տեղի տուեց օտար վաճառականութեան։ Այո, ճիշդ է. վերջին տարիներում նա շատ յետ ընկաւ և տեղի տուեց օտարներին Բաթումում, Բագու, Գանձակ, Երևան, Նախիջևան. բայց ինչո՞ւ. ո՞վ էր պատճառը...

Հայ բժիշկներից, ճարտարապետներից, փաստաբաններից, գրողներից, ուսուցիչներից և այլն, ասացէք խնդրեմ, ո՞րը աւելի օգտակար է եղել իր ազգին, քան վաճառականը։

Բաւական է վերջապէս ներքին երկպառակութիւն արծարծելը. բաւական է այդ դասակարգային ատելութիւն քարոզելը. հայ վաճառականներն էլ նոյն ազգի զաւակներն են, ինչպէս են բանւորները, գրողները, բժիշկները, ճարտարապետները։

Բայց և այնպէս հայ վաճառականի արածը աւելի քիչ է, քան նա պէտք է անէր։ Նա պարտաւոր է անելու աւելի, քան նա անում է, նրան չը պէտք է յուսահատեցնեն պ. պ. Սօլօվեանները։

Թող հ. Բենիկի դասախօսութիւնը աւելի եռանդ տայ և բարի նախանձ գրգռէ հայ վաճառականների մէջ, որ լինեն բարձր՝ Սօլօվեաններից։

Վաճառական

ԲԱՑ ՆԱՄԱԿ
Հեղինակներին, հրատարակիչներին եւ հայ հասարակութեան

Պետերբուրգ, 22 հոկտեմբերի

Պետերբուրգի գիւղատնտեսական կուրսերում ահա երրորդ տարին է, ինչ գոյութիւն ունի հայ ուսանողների գիտական գրականական խմբակ։ Այդ խմբակը, ի միջի այլոց, նպատակ ունի ծանօթանալ հայ գրականութեան, մանաւանդ գիւղատնտեսական գրականութեան հետ և ուսումնասիրել Կովկասի իրականութիւնը։ Դրա համար՝ մենք, ուսանողներս, հիմնել ենք մի փոքրիկ գրադարան, որտեղ հաւաքել ենք մեր կոպէկներով գնված մի քանի գրքեր ու թերթեր։ Սակայն մեր կոպէկները շատ քիչ են եղել և այսօր խմբակիս գրադարանը չէ կարող բաւարարութիւն տալ իր անդամների հետաքրքրութեանը։ Այդ ծաւալը, գոնէ մասամբ, յագեցնելու ցանկութիւնը մեզ դրդում է այս երկտողով դիմել հայ հասարակութեանը, հեղինակներին ու հրատարակիչներին, խնդրելով ուղարկել մեր աղքատիկ գրադարանին հայ գրականութեան և Կովկասի ուսումնասիրութեան վերաբերեալ ամեն տեսակ գիրք, լինի դա հայերէն կամ ռուսերէն։

Այն անձանց, որոնք կուզենան գիրք նուիրել մեր գրադարանին, բայց ճանապարհածախսի պատճառով կը դժուարանան ուղարկել, վարչութիւնս խնդրում է գրքերը վերադիր վճարով ուղարկել։ Մեր հասցէն՝ С.-Петербургскіе высшіе сел.-хоз. курсы. Армянскому литературно-научному кружку Каменный ост., Набережная Б. Невки № 18.

Ի դիմաց խմբակի վարչութեան՝

Բ. Սարխեան

ՕՐՎԱՅ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

✦ Իտալական պարլամենտը չէ բացվելու մինչև տարվայ վերջը։

✦ Պարիզի մամուլը բերև լուր հաղորդում է, որ Լօնդօնի ռուսաց դեսպան կոմս Բենկենդօրֆը գաղտնի յանձնարարութիւն է ստացել շփվել մեծ պետութիւնների հետ, որպէս զի Ռուսաստանը միջնորդ լինէ Իտալիայի և Թիւրքիայի միջև։

✦ Աւստրիան իր պատերազմական պատրաստութիւնները տեսնում է այն նպատակով, որ եթէ բարդութիւններ առաջ գան, նա պաշտպանելու է Թիւրքիային։

✦ Մեծ պետութիւնները պահանջեցին, որպէս զի պատերազմը սահմանափակվի Տրիպօլիսով՝ Իտալիան զիջեց։

✦ Ներկայումս Տրիպօլիսում Թիւրքերը ունեն 120 հազար հրացան, 75 հազար արկղ վառօդ, ուժանակի մեծ պաշար և ռազմամթերք։

✦ Ադրիանուպօլսում հրդեհը ոչընչացրեց քաղաքի քառորդ մասը։

✦ Թէհրանի ռուսաց դեսպան Պօկլեվսկի-Կօզէլլը պաշտօնանկ եղաւ ռուսական քաղաքականութիւնը Պարսկաստանում երերելուն համար։

✦ Պարսկաստան ուղարկված ռուսական զօրքերի թիւը 4,000 է։

✦ Պէկինի դիպլօմատիական շրջաններում ամրանում են այն լուրերը, թէ մեծ պետութիւնները պատրաստվում են միջամտել չինական գործերին։

✦ Միացեալ-Պետութիւնների կառավարութիւնը աչալրջութեամբ հետևում է Եապօնիայի պատերազմական տենդային պատրաստութիւններին։

✦ Եապօնիայում կազմ ու պատրաստ կանգնած են և հրամանի են սպասում Չինաստան մեկնելու համար 2 զօրաբանակ։

✦ Եապօնական մամուլը հաղորդում է, թէ երբ Ռուսաստանը համաձայնել է աջակցել մանջուրական կառավարութեան, դրա փոխարէն իրաւունքներ ապահովելով իրան Մանջուրիայում և Մօնգօլիայում։

✦ Ամերիկական նաւատորմը հրաման ստացաւ անյապաղ գնալ Չինաստան։ Նաւատորմը բաղկացած է 5 ռազմանաւերից։

✦ Նանկինում անխնայ կերպով կոտորում են մանջուրներին։

✦ Չին յեղափոխականները Նանկինի կոտորածի պատճառ համարելով գեներալ Ջանգի գլխի համար խոստացել են 200,000 դօլլար։

✦ Խանկօույում սով. է. բրնձի գինը հնգապատկվել է։

✦ Պէկինում դրամը բոլորովին սպառվել է։ Հերթական ծախքերն անգամ չեն ծածկվում։

✦ Պէկինի զօրքերի մէջ սկսվել են երկպառակութիւններ։

✦ Պէկինից ազգաբնակութիւնը շարունակում է փախչել։ Չինական քաղաքը դատարկվում է։

✦ Իւանշիկայը պետական խնամակալից պահանջեց անյապաղ հասցնել 4 միլիոն տաէլ զօրքի համար, որ ահա մի շաբաթ է քաղցում է։

✦ Վիէննայում յայտնի արիստոկրատ բարօն Գօլցկնէխտի բնակարանում տեղի ունեցաւ ցնցող դրամա։ Բարօնի զաւակների դաստիարակ Մատկօվիչ սիրային յարաբերութիւն սկսեց բարօնի աղջկայ հետ։ Նրան մերժեցին։ Այն ժամանակ Մատկօվիչը ներս վազեց բարօնի բնակարանը և՝ գիտակցութիւնը կորցրած՝ սպանեց նրա աղջկան և երկու տղաներին և հէնց այդտեղ էլ ինքը անձնասպան եղաւ։

✦ Կիէվում Ստօլիպինի սպանութեան առիթով կատարվել էին 175-ից աւելի ձերբակալութիւններ։

✦ Եկատերինբուրգում զինուորական դատարանի վճռով կախաղան բարձրացրին վեց հոգու։

✦ Պետական Դումայի դատական մասնաժողովը ընդունեց այն օրինագիծը, որի համաձայն կտակները կարող են հաստատել հաշտարար դատարանները փոխանակ նահանգական դատարանների։

✦ Նիժնի-Նօվգօրօդի հանրամատչելի Թատրօնում ներկայացման ժամանակ անձնասպան եղաւ արտիստ Գուլիշամբարեանը։

✦ Արդարադատութեան մինիստրութիւնը աւելի ծանրացրին պատիժներ է սահմանել կենդանիներին չարչարելու համար։

✦ Վերին Աջարիայի կալուածատէր Իբօզլին, զայրացած՝ որ իր կինը առանց իր համաձայնութեան հիւր է գնացել, իր եղբօր հետ գնաց այնտեղ և դուրս քաշելով կնոջը տան բակը, կացնով կտրեց նրա գլուխը և մարմնի մի մասը։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐ. ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾ.

7 Նոյեմբերի

ՆԻԿՕԼԱՅԵՎ։ Նաւակառուցման գործարանում գործադուլ արին 300 բանւոր։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Ներքին գործերի մինիստրութիւնը մինիստրների խորհրդին առաջարկութիւն արեց յատկացնելու Թօքախտի դէմ մաքառող համառուսական լիգային 25,000 ր. նպաստ հինգ տարվայ ընթացքում, ամեն տարի։

Մարինսկի պալատում նիստից առաջ շրջանային զէմստվօյի մասնաժողովի մէջ կաթուածահար եղաւ Պետական Խորհրդի անդամ Բէվուցկին։

Բագուի նահանգական դատարանի նախագահ Բօկշան և Թիֆլիսի դատաստանական պալատի դատախազի օգնական Կուզբեավցեվը նշանակվում են նահանգական դատարանների նախագահներ՝ առաջինը Ելիսավէտպօլում, երկրորդը Բագւում։

ՊԵԱՏԻԳՕՐՍԿ։ Դուման որոշեց 800,000 րուբլու փոխառութիւն կնքել քաղաքային հերթական կարիքների համար։

ՍՕՉԻ։ Երկարատև երաշտից յետոյ Կրասնայա-Պօլեանա կոչված լեռներում ընդարձակ տարածութեամբ ծագեց անտառային հրդեհ, որ սպառնում է շրջակայ բնակիչներին։ Առ այժմ հնարաւոր եղաւ կրակը չէզոքացնել։

ԵԿԱՏԵՐԻՆՕԴԱՐ։ Մայկօպի գաւառում արքունի գինու կրպակների դրամարկղից աւազակները յափշտակել են 13,000 րուբլի, վիրաւորելով դրամահաւաքին։

ԻՄԱՆ։ Անյայտ չարագործներ սպանել և կողոպտել են երկու գաղթականների. երրորդը ծանր վիրաւորված է։

ՓԱՐԻԶ։ Մարմնամարզական Ընկերութեան ճաշին զինուորական մինիստրը իր ճառի մէջ Հիւսիսային Աֆրիկան անուանեց երկրորդ Ֆրանսիա։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Ց. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ
(Ձմերային երթևեկութիւն)
(Ժամերը նշանակված են Թիֆլիսի ժամանակով)

ԹԻՖԼԻՍԻՑ ՄԵԿՆՈՒՄ Է

ԲԱԳՈՒ՝ արագ № 2 գնացքը՝ (I, II և III կարգի վագոն.) 10 ժ. 20 ր. առաւ., Աղստաֆա է հասնում 12 ժ. 44 ր. կէսօր., Գանձակ՝ 3 ժ. 18 ր. ցեր., Եւլախ՝ 4 ժ. 52 ր. ցեր., Հաջի-Կաբուլ՝ 8 ժ. 35 ր. երեկ., Բագու՝ 11 ժ. 43 ր. գիշ.։ Մարդատար № 6 գնացքը՝ (միայն I և II կարգի վագոն.) 3 ժ. 33 ր. ցեր., Աղստաֆա է հասնում 6 ժ. 29 ր. երեկ., Գանձակ՝ 9 ժ. 46 ր. երեկ., Եւլախ՝ 11 ժ. 53 ր. գիշ., Հաջի-Կաբուլ՝ 4 ժ. 20 ր. գիշ., Բագու՝ 8 ժ. 11 ր. առաւ.։ Պօստատար № 4 գնացքը՝ (բոլոր կարգերի վագոններով) 11 ժ. 18 ր. գիշ., Աղստաֆա է հասնում՝ 2 ժ. 12 ր. ցեր., Գանձակ՝ 5 ժ. 29 ր. առաւ., Եւլախ՝ 7 ժ. 30 ր. առաւ., Հաջի-Կաբուլ՝ 12 ժ. 01 րօպէին կէսօրվայ, Բագու՝ 4 ժամ 52 րօպէին ցերեկվայ։ Խառն № 106 գնացք՝ (IV կամ III կարգի վագոններով, երբ կարևորութիւն պատահի) 6 ժ. 32 ր. առաւ., Աղստաֆա է հասնում 10 ժ. 42 ր. առաւ., Գանձակ՝ 2 ժ. 57 ր. ցեր., Եւլախ՝ 6 ժ. 25 ր. երեկ., Հաջի-Կաբուլ՝ 1 ժ. 16 գիշ., Բագու՝ 7 ժ. 12 ր. առաւ.։

ՋՈՒԼՖԱ-ԵՐԵՒԱՆ՝ Մարդատար № 74/75 գնացքը՝ (բոլոր կարգի վագոններով) 11 ժ. 48 ր. գիշ., Ղարաքիլիսա է հասնում 7 ժ. 01 ր. առաւ., Ալէքսանդրօպօլ՝ 10 ժ. 31 ր. առաւ., Էջմիածին կայար.՝ 3 ժ. 45 ր. ցեր., Ուլուխանլու՝ 4 ժ. 12 ր. ցեր.։ (Առանց Երևան մտնելու։ Սակայն Ուլուխանլուից առանձին գնացքը Երևան ուղևորվում է 4 ժ. 37 ր. ցեր., և Երևան հասնում 5 ժ. 20 ր. երեկոյեան)։ Նախիջևան՝ 9 ժ. 26 ր. երեկ., Ջուլֆա՝ 11 ժ. 10 ր. երեկ.։ Մարդատար-ապրանքատար № 78/79 գնացքը՝ 5 ժ. 34 ր. երեկ., Ղարաքիլիսա է հասնում՝ 12 ժ. 48 ր. գիշ., Ալէքսանդրօպօլ՝ 4 ժ. 32 ր. գիշ., Էջմիածնի կայարան՝ 4 ժ. 41 առաւ., Երևան՝ 11 ժ. 06 ր. առաւ., և այնուհետև չէ գնում։

ԲԱԹՈՒՄ՝ Մարդատար № 5 գնացքը՝ (բոլոր կարգի վագոններով) 5 ժ. 45 ր. երեկ., Միխայլօվօ է հասնում 9 ժ. 51 ր. եր., Բաթում՝ 6 ժ. 26 ր. առաւ., Պօստատար № 3 գնացքը՝ (բոլոր կարգի վագոններով) 9 ժ. 50 ր. առաւ., Միխայլօվօ է հասնում 1 ժ. 56 ր. կէսօր., Բաթում՝ 11 ժ. 13 ր. գիշ.։ Մարդատար № 7 գնացքը՝ (II և III կարգի վագոններով) 10 ժ. 38 ր. գիշ., Միխայլօվօ է հասնում 3 ժ. 08 ր. գիշ., Բաթում՝ 1 ժ. 42 ր. կէսօրին։

ԲՈՐԺՕՄ՝ մարդատար № 9/66 գնացքը՝ (բոլոր կարգի վագոն.) 3 ժ. 23 ր. ցեր., Գօրի է հասնում 6 ժ. 02 ր. երեկ., Բօրժօմ՝ 9 ժ. 02 ր. գիշ.։

ԹԻՖԼԻՍ Է ՀԱՍՆՈՒՄ

ԲԱԳՈՒԻՑ՝ Մարդատար № 5 գնացքը՝ 5 ժ. 07 ր. երեկ.։ Պօստատար № 3 գնացքը՝ 8 ժ. 54 ր. առ.։ Արագ № 1 գնացքը՝ 9 ժ. 56 ր. գիշ., որը այնուհետև չէ գնում։ Խառն № 107 գնացքը՝ 9 ժ. եր.։

ՋՈՒԼՖԱ-ԵՐԵՒԱՆԻՑ՝ պօստատար № 72/73 գնացքը՝ 8 ժ. 25 ր. առաւ.։ Մարդատար-ապրանքատար՝ № 80/81 գնացքը՝ 1 ժ. 40 ր. ցերեկվայ։

ԲԱԹՈՒՄԻՑ՝ Մարդատար № 6 գնացքը՝ 2 ժ. 50 ր. ցերեկ., Պօստատար № 4 գնացքը՝ 10 ժ. 28 ր. գիշ.։ Մարդատար № 8 գնացքը 5 ժ. 33 ր. առաւ. (այս գնացքը Բագու չէ գնում)։

ԲՈՐԺՕՄԻՑ՝ Մարդատար № 6/10 գնացքը՝ 7 ժ. 58 ր. առաւօտեան։

Ծանօթութիւն.—Ձմերային երթևեկութեան միջոցին սրոշված է Թիֆլիսից Պետերբուրգ (յետ և առաջ) անմիջական, առանց վագոն փոխելու հաղորդակցութիւն՝ Բագուի-Ռօստովի-Խարկովի վրայով Անդրկովկասեան գծի արագ №№ 1 և 2 գնացքներով։ Գնացքում լինելու է մէկ միքստ վագոն I և II կարգի և մէկ վագոն III կարգի. բոլոր տեղերը պլացկարտերով են։

Նոյնպէս հաստատվում է Թիֆլիս-Մօսկվա յետ և առաջ, առանց վագոն փոխելու, հաղորդակցութիւն՝ Բագուի-Ռօստովի և Կօզլօվի վրայով՝ արագ № 1 և 2 գնացքներով։ Գնացքում լինելու է Միջազգային ընկ. մէկ միքստ վագոն I և II կարգի, որի համար վերցնելու է յաւելեալ արժէք. ամեն մէկ հազար վերստին 8 ր. I կարգում և 6 ր. II կարգում։ Թիֆլիսից-Մօսկվա հաշվում է 2877 վերստ։

Առանց վագոն փոխելու հաղորդակցութիւնը Թիֆլիս-Բագու-Ռօստով յետ և առաջ կատարվելու է արագ № 1 և 2 գնացքներով։ Բոլոր կարգերի տեղերը պլացկարտով են։

ԲԺԻՇԿ
Ե. Ի. ՄԻՆԱՍԵԱՆՑ
Ներքին, երեխայոց և ստամոքսա-աղիքային հիւանդութիւններ։
Պրօֆ. Mathien-ի մասնագիտական կլինիկայից—Պարիզում։
Ընդունելութիւնը (առաւ. ժ. 9—11. (երեկ. ժ. 5—7.
Ելիզավետինսկայա փող. № 39. տէլ. № 1067.
(ա. օ.) 669. 100—65

ԲԺԻՇԿ
Ց. ՄԵԼԻՔ-ՆՈՒԲԱՐԵԱՆ
(ՏԷՐ-ՄՈՎՍԻՍԵԱՆ)
Ներքին և երեխայոց հիւանդութիւններ
(Մասնագիտ. ԹՈՔԵՐԻ հիւանդութիւններ)
Ընդունե- (առաւօտեան ժ. 12—1-ը։ լութիւնը (երեկոյեան ժ. 4—6-ը։
Բէբուտօվսկայա, № 66.
(ա. օ.) 1035. 100—12

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

„Գուտտենբերգ“
Գրավաճառանոցում վաճառվում են՝
ՐԱՖՖԻ Ի
«Սամուէլ» հատ. Ա. Բ. և Գ. մի գրքի մէջ ամփոփված 3 ր. 50 կ.
«Դաւիթ-Բէկ» հատ. Ա. Բ. և Գ. վերջաբանով 3 ր. 50 կ.
«Կայծեր» հատ. Ա. 2 ր. »
«Կայծեր» հատ. Բ. և վերջ 3 ր. »
«Խենթ» և «Ջալալէդդին» մի գրքի մէջ ամփոփված 2 ր. »
«Խաչագողի Յիշատակարանը» Ա. Բ. Գ. և Դ. հատ. մի գրքի մէջ ամփոփված 2 ր. »
«Ջալալէդդին» 50 կ.
«Խամսայի մելիքութիւններ» «Ղարաբաղի Աստղագէտը» «Գաղտնիք Ղարաբաղի» } մի գրքի մէջ 2 ր. »
«Սալբի» հատ. Ա. 3 ր. »
Դիմել հետևեալ հասցէով՝ Тифлисъ, книжный магазинъ «Гуттенбергъ», Г. И. Галустяну.
(օ. մ.) 1070. 2—1

Լոյս է տեսնում հայերէն
ՂՈՒՐԱՆԸ
Հանդերձ Մուհամմէդի կենսագրութեամբ
— և —
Նորա ծանօթութիւններով
Ամբողջ գիրքը շուրջ 650 էջերից բաղկանում է, 2/3 ժաւն տպագրված է ընտիր թղթով, և կամբողջանայ դեկտեմբեր ամսում։
ԳԻՆՆ Է 2 ՐՈՒԲԼԻ։
Բայց եթէ այժմէն ղրկվի միայն 1 ր. 50 կ., կարելի է ստանալ Ղուրանը առաջիկայ նոր տարվանից առաջ։
Դիմել Խմբագր. «Իրաւունքի», Վառնա.
Rédaction du journal «Iravounk» Varna (Bulgarie).
(չ. ու. կ.) 1068. 4—1

ԲԺՇԿՈՒՀԻ
Տ. ԳԷՈՐԳԲԷԳԵԱՆ
Աչքի հիւանդութիւններ
Առաւօտեան ժամը 10—1.
Երեկոյեան ժամը 5—7.
Վելեամինօվսկայա փողոց, № 8.
(կ. չ.) 416. 100—53

ԲԺԻՇԿ
Գ. Ն. ՄԱՂԱՔԵԱՆ
ՆԵՐՔԻՆ ԵՒ ԵՐԵԽԱՅՈՑ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
Առանձնապէս ՍՏԱՄՈՔՍԻ և ԱՂԻՔՆԵՐԻ
Ընդունելութիւնը) 10—11 ժ. առ. (երեխաների) ամեն օր) 5—7 ժ. երեկ. (ընդհանուր)
Միքայէլեան փող., № 36. տելէֆօն 388.
(չ. ու. կ.) 761. 100—39

ՆԿԱՐԻՉ
ԱՌԱՔԵԼ ՍԱԳԻՆԵԱՆՑ
(Նախկին ուսուցիչ Գէորգեան ճեմարանի և Էջմիածնի նկարիչ)
Ընդունում է զուտ հայկական ճաշակի՝ ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ՆԿԱՐՆԵՐԻ, ԽԱՉՎԱՌՆԵՐԻ, ԽԱՉԿԱԼՆԵՐԻ, նոյնպէս և ՊՕՐՏՐԷՏՆԵՐԻ ու ԴԵԿՈՐԱՑԻԱՆԵՐԻ պատուէրներ նպաստաւոր պայմաններով։ Հասցէն՝ Тифлисъ. Красильная ул., ограда церкви св. Георгія (на Майданѣ).
(ա. օ.) 1047. 14—6

Եղբ. Աւարգիսովների
այգին բաց է թողնում արտասահմանեան, ռուսական և տեղական լաւ տեսակի ՊՏՂԱՏՈՒ ԾԱՌԵՐ չափաւոր գներով։ Կատալօգներն ուղարկվում են ՁՐԻ։ Հասցէն՝ Ст. Скра (Зак. ж. д.), Авсаркисову.
(չ. ու. կ.) 1045. 15—4

ԿՈՐՉԵՆ ՈՍԿԷ ԺԱՄԱՑՈՅՑՆԵՐԸ!
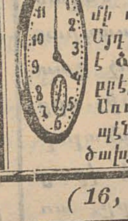
Շատ չքեղ ժամացոյց, «Ամերիկա» եռակալ ամերիկական ոսկուց, տափակ, հարուստ զարդարանքներով, 56 յարգի ոսկէ ժամացոյցից բոլորովին չը տարբերվող։ Բացի չքեղ լինելուց՝ այդ ժամաց. «VATCH» ամենալաւ կօնստրուկցիայով են, 1-ին տեսակի, յարմար առանց բանալիի, «Րէմօնտուար», 36 ժամ մի անգամ, մինչև րօպէները ստուգված։ Գինը՝ 12 ր. փոխարէն՝ 2 ր. 90 կ., 2 հատը՝ 5 ր. 45 կ.։ Այդ ձևի կանացի ժամաց. 3 ր. 90 կ.։ Ֆիրմոն տարածելու նպատակով իւրաքանչ. ժամաց. կցվում է ձրիաբար պայծառ չքեղ և մօդային երկար շղթայ, ամերիկ. եռակալ նոր ոսկուց, չը սևացող, բրելօկով և դամսկայ քսակով, նաև մի հատ չքեղ մատանի փրանս. «Թալմէ» ոսկուց՝ «Օպալ» քարով։ Առանց ռիսկի. եթէ ապրանքը չը հաւանվի, փողը վերադարձնում ենք։ Ժամաց. ուղ. ենք՝ մինչև ռոստային փ... առանց կանխավճարի։ ձանապարհածախսը ստացված, 6 տարի երաշխաւորութեամբ, վերադիր վճ., առանց կանխավճարի։ Ծախքը 40 կոպ. (Սիբիր՝ 75 կ.)։ Հասցէն՝ «Т-во АККУРАТНОСТЬ». ВАРШАВА. Отд. 71.
(16, 30) (В. 73298) 1056. 3—1

ՆՈՅԵՄԲԵՐԻ 2-ԻՆ ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ
„ՆՈՐ ԽՕՍՔ“
ԳՐԱԿԱՆ-ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ
№№ 1—2-ը։ Բովանդակութիւն.
1) ** բանաստեղծութիւն Յակոբ Յակոբեանի։
2) Գիւղացին ռուսահայ գրականութեան մէջ, յօդ. Ա. Կարինեանի։
3) Էտապը, բանաստեղծ. Յակոբ Յակոբեանի։
4) Մարքսիզմի իմացաբանութիւնը և հայ փիլիսոփաները, յօդ. Գ. Պիճիկեանի։
5) Տխեգերական թուղթակը (Մ. Վարանդեան և նրա «Հոսանքները»), յօդ. Շ-եանի։
6) Հայ բանւորի բիւջէն (վիճակագր. տեսութիւն), Слово Глаголъ.
7) Կրօն և գիտութիւն, յօդ. Փիր-ի։
8) Ներքին տեսութիւն.
Իրականութիւն և հեռանկարներ, Ego.
Հայ բանւորի խնամակալները, Մելիք։
Վրայ կեանքից և գրականութիւնից, Չէ։
9) Արտաքին տեսութիւն.
Պարսկաստան, Ց. Կ-եան։
10) Մատենախօսութիւն.
1) Բ. Իշխանեան, Հասար. գաղափարները Շահազիզի և Պատկանեանի բանաստեղծութիւնների մէջ։
2) B. Lucifer, Աշխատանքի և աշխատաւորի գաղափարը Աղա Նէզրիի, Յակոբեանի և Կուրղինեանի բանաստեղծութիւն. մէջ։
3) Հ. Յովհաննիսեան, Եօթ իմաստասէրները։
4) Петровичъ, Рабочіе Бакинск. Нефтопромышл. раіона.
5) Ս. Յովհաննիսեան, Մարդ և գերմարդ. Տրտունջներ և մրմունջներ։
Բաժանորդագինը 3 ր., կէս տարին 1 ր. 50 կ.։ Արտասահմանի համար տար. 4 ր.։
Խմբագր. հասցէն՝ Баку. Типографія Эриванцова, Редакція «Норъ Хоскъ».
Աշխատակցող ծրարները, գրքերը և դրամը ուղարկել հետևեալ հասցէով՝ Баку, Нижне-Пріютская, 144, Г. Пичикіану.
Խմբագիր-հրատարակիչ՝ Ա. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ
1067. 1—1

Типографія канцеляріи Намѣстника Его Императорскаго Величества на Кавказѣ, Лорисъ-Меликовская улица, домъ казенный.